

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.   Andra Kammaren.   N:o 24.

Lördagen den 19 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. J. Chr. E. Richert aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse af Artilleriplanen till byggnadsplats för nytt hofstall m. m.

Efter det Herr Talmannen mottagit denna nådiga proposition med förklarande, att Kammaren skulle deråt egna grundlagsenlig behandling, blef samma proposition bordlagd.

§ 2.

Justerades protokollen för den 11 och 12 i denna månad.

§ 3.

Herr Talmannen tillkännagaf, att till följd af de uppdrag, som, i anledning af underrättelsen om H. K. H. Kronprinsens trolofning, lemnats Kamrarnes Talmän, hade Talmännen låtit anmäla sig hos Hans Maj:t Konungen, som, då Hans Maj:t af sjukdom var hindrad att personligen mottaga dem, fått genom Sin tjenstgörande kabinettskammarherre till Sig öfverbringade Kamrarnes underdåniga lyckönskningar och genom Kabinettskammarherren uppdragit åt Talmännen att till Kamrarne framföra Hans Maj:t Konungens varma och upprigtiga tacksägelse för nämnda lyckönskningar. Äfvenledes hade till H. Maj:t Drottningen och H. K. H. Kronprinsen blifvit af Talmännen å Kamrarnes vägnar aflåtna lyckönskningstelegram, i anledning af hvilka ankommit följande telegrafiska meddelanden:

Lördagen den 19 Mars, f. m.

Telegram, inlemnadt i Bournemouth den 1°/₃ 1881 kl. 4,22 e. m.Riksdagens båda Kammares Talmän,
Stockholm.

För Edert lyckönskningstelegram med anledning af Kronprinsens trolofning ber jag att genom Eder till Riksdagens båda Kammare få uttala mina hjertliga tacksägelser.

SOPHIE.

Telegram, inlemnadt i Karlsruhe den 1°/₃ 1881, klockan 5,55 e. m.

Riksdagen, Stockholm.

För de välgångsönskningar i anledning af min trolofning, hvilka af Riksdagens båda Kamrar blifvit genom dess Talmän mig egnade, får jag aflägga min varma tacksägelse.

GUSTAF.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr Jöns Perssons på Kammarens bord hvilande motion, N:o 170, om öppen votering inom Riksdagen.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 22, öfver Herr F. T. Borgs motion, N:o 44, angående vissa ändringar i undervisningsväsendet.

§ 6.

*Om förändrade
grunder för den
kommunala
rösträtten.*

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner om förändrade grunder för den kommunala rösträtten och dermed i sammanhang stående frågor.

*Punkten 1:*Ledamoten af Andra Kammaren Herr *Ola Andersson* i Burlöf hade i sin motion, N:o 111, anfört hufvudsakligen följande: att grundsatsen, det hvarje röstberättigad skall utan modifikation och utan någon bredvid verkande faktor rösta i förhållande till *beloppet* af sitt skattebidrag, ledde till att i många fall ingen kommunalfrihet funnes; att förhållandena emellertid uti olika kommuner vore så

olika, att, äfven med anlitande af både relativt och absolut röst-maximum — till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal och 1,000 röster, såsom förut föreslagits — alla missförhållanden icke afhjelpes, enär den egentliga vinsten af en *sådan* förändring, som visserligen vore en stor förbättring, dock nästan blott tillgodokomme de röstegande, hvilkas röstetal stode närmast de röstetal, som blefve reducerade, men kommunalmedlemmar med lägre röstetal derigenom icke vunne stort mera, än att makten utsträcktes till några flere än förut; *att* derföre röstvärdet borde bestämmas genom en samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna sålunda, att hvarje röstberättigad, jemte sin rösträtt efter skattebidrag, jemväl hade en personlig rösträtt, eller, om detta ej kunde på rationella grunder utföras, att med tillämpning af dessa grundsatser en graderad skala antoges; samt *att* hvad motionären nu föreslagit endast vore en tillämpning af den uti kommunallagarne nedlagda grundsats, att genom bidrag till kommunens utgifter rättighet förvärfvades att deltaga i besluten, enär till kommunerna, så väl lands- som stadskommunerna, utginge *personliga* bidrag af deras medlemmar till betydande belopp, hvarpå motionären framlagt åtskilliga exempel, hemtade ur 1877 års statistik angående kommunernas fattigvård och finanser.

Om förändrade grunder för den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Motionären, som ansett att den ifrågasatta förändringen borde omfatta så väl stad som land, hade derefter framställt ett så lydande förslag:

»att Riksdagen för sin del antager de förändringar i kommunallagarne, som med tillämpning af ofvannämnda grunder äro erforderliga och som i sådant fall torde af Lag-Utskottet närmare formuleras; eller ock, derest mera utredning erfordras, än hvad af Lag-Utskottet kan under riksdagen åstadkommas, att Riksdagen må besluta, att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, byggt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag, och att *röstvärdet* bestämmas medelst samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligen inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter.»

I anledning af berörda motion hade Utskottet uti förevarande punkt gjort den hemställan, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af § 11 i Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt

Om förändrade röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppgrunder för den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer mot nämnda hemställan inom Utskottet anmälda

dels af Herr *Lagerstråle*, med hvilken Herr *Samzelius* instämt, och som för sin del tillstyrkt Riksdagen att, med godkännande af Utskottets förslag för öfrigt, deruti vidtaga den förändring, att orden »en tiondedel» utbyttes mot »en femtedel»;

dels af Grefve *Mörner*, som afstyrkt bifall till det af Utskottet framlagda ändringsförslaget;

dels ock af Herrar *Asplund*, Friherre *Hamilton* och Friherre von *Essen*.

Sedan Utskottets ifrågavarande hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr *Cederberg*: Jag har för ingen del något att invända emot införandet af den reform, hvarom här är fråga; för min del skulle jag till och med i det fallet vilja gå något längre än Utskottet gjort. Men då här är fråga om att vinna Riksdagens och icke endast denna Kammares bifall, anser jag det vara klokt, att man i närvarande ögonblick icke går längre än Lag-Utskottet föreslagit.

Likväl synes mig, att de af Utskottet begagnade ordalagen i det föreslagna tillägget till 11 § i förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, sådan denna paragraflyder i Kongl. kungörelsen den 8 Sept. 1868, icke äro fullt så tydliga, som man skulle kunnat önska, synnerligast då man tänker sig, att denna paragraf i första hand skall tillämpas af folk, som sakna juridisk bildning och icke varit i tillfälle att här taga reda på, hvad meningen vore med detta tillägg. De ord, som enligt mitt förmenande ej fullt motsvara det med dem åsyftade begrepp, äro de ett par gånger förekommande uttrycken »antal röster» och »röstetal». Tillägget, sådant det af Utskottet stilerats, lyder nemligen till sin början sålunda: »dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden». Om man nu går till tabellen N:o 2, som är bifogad Utskottets utlåtande, finner man, att, hvad till exempel beträffar Forsmarks socken, hvilken står först i ordningen, kommunens hela fyrktal år 1871 har varit 8,375. Om den ifrågasatta reformen blefve genomförd, så att röstetalet finge blifva högst en tiondedel af kommunens hela fyrktal, komme, enligt hvad tabellen utvisar, det reducerade fyrktalet för hela kommunen att blifva 3,015, och detta reducerade fyrktal blefve således kommunens hela röstetal. Skulle nu röstmaximum utgöra en tiondedel af hela röstetalet, så komme detta följaktligen att nedsättas till 301. Men Utskottet har sjelft beräk-

nat det till 837, det vill säga till en tiondedel af kommunens hela *fyrktal*.

Genomgår man hela tabellen, kommer man till samma resultat, eller att Utskottet satt röstmaximum till en tiondedel af kommunernas hela *fyrktal* i stället för till en tiondedel af deras *röstetal*, och som det skulle vara till ytterlighet svårt att verkställa en uträkning af röstmaximum, om det skulle beräknas efter det reducerade fyrktalet, så anser jag det vara skäl uti, att det bestämmes till en tiondedel af hela fyrktalet. I sådant fall skulle ifrågavarande paragraf komma att i stället för den lydelse, som Utskottet föreslagit, erhålla ungefär följande lydelse: »Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större *fyrktal* än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela *fyrktal efter längden*» etc. lika med Utskottet. Nu säger man måhända, att, enligt 59 § i kommunallagen, är fyrktalslängden kommunens röstlängd och följaktligen fyrktalssumman densamma som röstsumman. Men jag ber att häremot få erinra, att Utskottet uti nästföljande punkt i sitt betänkande föreslår, att just denna 59 § skall få den lydelse, att fyrktalslängden skall utgöra kommunens röstlängd med iakttagande af de bestämmelser och *undantag*, 8, 9 och 11 §§ innehålla. Genom antagande af detta stadgande skulle således fyrktalslängden icke längre vara kommunens röstlängd, utan endast utvisa fyrktalet.

Då det emellertid vore för mycket begärdt, att den af mig här föreslagna formulering af ifrågavarande paragraf nu skulle antagas, så skall jag inskränka mig till att yrka ärendets återremitterande, på det att Utskottet må kunna taga i öfvervägande, i hvilken mån det jag nu föreslagit må utgöra ett förtydligande af dess eget förslag.

Herr Abr. Rundbäck: Man har allt sedan år 1862 skrutit mycket öfver, att vi här i landet hafva sjelfstyrelse. Men om man härmed menar, att folket inom kommunerna sjelft råder öfver sina angelägenheter, vet jag knappt någon större humbug än den, som ligger uti detta ord, när man ser, huru saken inom en stor del kommuner gestaltat sig. Hvad särskildt landskommunerna angår, veta vi, att der ännu icke blifvit infördt något röstmaximum. Detta har gjort, att det finnes omkring femtio kommuner, der en enda person kan bestämma öfver alla kommunens angelägenheter, i det han har större rösträtt än alla öfriga röstberättigade tillsammans. Der är således, i stället för sjelfstyrelse, enväldsmakt rådande. I närmare fyrahundra andra kommuner har en ensam person rösträtt, som motsvarar den, hvilken tillkommer alla öfriga röstberättigade eller åtminstone halfva antalet af dem. Der är således förhållandet ungefär enahanda som det nyssnämnda, så vida man nemligen ser saken från den praktiska sidan. Uti öfver ettusen andra kommuner har en enda person mera än en tiondedel af kommunens hela röstetal. Der är denna person visserligen icke enväldig, men det fordras

Om förändrade grunder för den kommunala rösträtten.

(Forts.)

Om förändrade grunder för den kommunala rösträtten. (Forts.)

den allra största sammanhållning mellan de öfriga röstegande, för att de skola kunna i någon mån motverka honom.

Uti mera än hälften af våra landskommuner finnes sålunda, derest man betraktar saken från praktisk synpunkt, sjelfstyrelse faktiskt icke till. En enda person kan nu inom en stor mängd kommuner besluta om alla kommunens angelägenheter huru han behagar. Han kan bestämma om deras beskattning, ikläda dem skulder och besluta om omläggning af vägar, om byggnaders uppförande och andra större företag, allt på sätt han för godt finner. Och att detta envälde icke blott kan, utan äfven verkligen har missbrukats, det torde Herrarne hafva sig nogsamt bekant genom den sorgliga motalabanans historia. En mängd kommuner hade genom denna banas anläggande blifvit till den grad skuldsatta, att detta blef ett skäl för staten att ingripa och öfvertaga banan, på det att icke dessa kommuner skulle, tack vare en onaturlig rösträttsberäkning, blifva bragta till fullkomlig ruin.

Jag kan således icke annat än på det varmaste förorda antagandet af ett röstmaximum vid röstberäkning å landsbygden, men får dock förklara, att hvad Utskottet här föreslagit, icke är, i min tanke, mycket att tacka för. Ar 1878 föreslog dåvarande Lag-Utskott, att ingen skulle få rösta för mera än en tjugonedel af kommunens hela röstetal. Redan detta var ganska betydligt mera än vi hafva i städerna, men när jag ser, huru förhållandena gestaltat sig der, tror jag att det snarare skulle vara en olycka än en vinst att få ett sådant röstmaximum, som nu föreslagits. Det skulle nemligen helt säkert snart visa sig, att i sjelfva verket dermed ingenting vunnits, men att det sedermera vore omöjligt att få någon ytterligare begränsning af röstmaximum, utan komme att deremot alltid åberopas samma skäl, som man nu får höra, då det är fråga om städerna, att »ni ha ju redan fått ett röstmaximum». Men ännu mera än mot det föreslagna absoluta röstmaximum anser jag anmärkning kunna göras mot det af Utskottet föreslagna tillägget angående det relativa röstmaximum. Utskottet föreslår der, att icke i något fall en person får utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som, enligt röstlängden, sammanräknadt tillkommer öfrige. Men hvad är väl dermed vunnet? Om man t. ex. tänker sig, att i en kommun en person eger 9,000 röster, och alla de öfriga tillsammans hafva 1,000, så får han visserligen också sitt röstetal nedsatt till 1,000 röster. Men för att de andra skola kunna motväga honom, fordras i allt fall två vilkor, som hvart för sig innebära en omöjlighet. Det ena är, att alla röstberättigade begagna sin rösträtt; men litet hvar af oss vet, hurusom detta är snart sagdt otänkbart. Ett andra vilkor är, att alla de andra skola vara fullkomligt eniga. Men detta är lika osannolikt, ty en så mäktig man, som har 9,000 röster, har naturligtvis i sin tjänst åtikilliga personer, som äfven ega rösträtt, och dessa lära väl svärligen rösta mot sin arbetsgivare. Men äfven förutsatt, att dessa båda omöjligheter blefve möjligheter, så kan det

inträffa, att denne ene är ordförande i kommunalstämman och då eger ju han, i händelse af lika röster, utslagsröst, och då hjälper icke ändå denna inskränkning; den finnes sålunda endast på papperet, men betyder i praktiken ingenting.

Anledningen hvarför jag tagit till ordet är dock egentligen att få yttra några ord om förhållandet med rösträtten i städerna, synnerligast som Utskottet äfven i år tillbakavisat hvarje förslag till förändring i detta hänseende med åberopande af det gamla skälet, att der finnes redan ett röstmaximum, och att inga klagomål öfver den nuvarande begränsningen af röstvärdet äro Utskottet kända. Till en början ber jag då att få hembära den ärade motionären min tacksamhet derför att han, fastän landsbo, icke förbisett, att äfven hvad städernas rösträttsförhållanden beträffar en förändring är af behofvet påkallad. Det är här i Kammaren blott allt för vanligt, att landsrepresentanterna egentligen se på hvad som för dem kan vara fördelaktigt, likasom stadsrepresentanterna företrädesvis bevaka sina intressen; och det är då glädjande att se en landsrepresentant påkalla Riksdagens uppmärksamhet för en städernas angelägenhet.

Nu är det väl sant, att för städerna finnes stadgadt ett röstmaximum, men i sjelfva verket, mine Herrar, hafva vi i städerna ännu mindre sjelfstyrelse än i till och med de mindre väl lottade landskommunerna. Ty hos oss är all makt att besluta i kommunens angelägenheter lagd i händerna på stadsfullmäktige; alla andra äro beröfvade all rätt att deltaga i besluten. En sådan rätt har man dock ännu på landet. Der kan en klok man göra sin talan gällande och genom sitt moraliska inflytande uträtta något till kommunens bästa. I städerna deremot hafva de, som icke tillhöra stadsfullmäktige, icke annat att i kommunens angelägenheter åtgöra än att välja desse fullmäktige. Detta skulle man dock väl kunna fördraga, om nemligen makten att tillsätta desse fullmäktige vore någorlunda jemnt fördelad på de olika samhällslagren. Men så är alldeles icke förhållandet, utan är det endast den högre samhällsställningen och förmögenheten, som dervid äro de bestämmande. Småborgarne få icke vara med; de kunna icke ens med den enigaste sammanhållning något uträtta. Detta, mine Herrar, vållar, att vi i städerna hafva det långt ifrån så bra, som man kanske föreställer sig. Vi hafva der ett enkammarssystem, sådant som om vi här vid riksdagen skulle hafva endast en Kammare, och detta Första Kammaren. Hvart detta skulle leda i fråga om skatters beviljande och budgetens höjande kunna Herrarne väl förstå. Såsom det nu går till i städerna, hafva vi fått våra skatter oupphörligt ökade; och när dessa icke längre kunde ökas, har man tillgripit låneutvägen. Följden häraf är, att redan för tre år sedan städerna egde en skuld af mer än sextio millioner, och under året 1877 upplånades sex millioner. Visst är att städernas skuldsättning ökats i en oroväckande grad, och skola vi fortgå på samma sätt, skola vi snart hafva endast ruinerade stadssamhälle.

Om förändrade grunder för den kommunala rösträtten.

(Forts.)

*Om förändrade
grunder för den
kommunala
rösträtten.*

(Forts.)

Nu säger man här, att städerna gå framåt i välmåga. Ja väl, men jag är öfvertygad om, att välmågan icke ökats i samma grad som utskylderna, skuldsättningen och utgiftsstaten.

Dessutom är det visst, att man genom det nuvarande tillståndet i fråga om utöfvandet af den kommunala rösträtten förslappar den medborgerliga andan och dödar intresset för kommunens angelägenheter hos ett ganska stort samhällslager samt väcker klagomål, trots hvad Utskottet säger deremot. Och det är för att konstatera detta som jag tagit till ordet, på det att någon stämna från städerna måtte upplysa Utskottet om, att man icke är så förtjust öfver det nuvarande tillståndet, som Utskottet tänkt sig.

Hvad nu angår frågan om sättet för vinnande af rättelse härutinnan, så hade jag tänkt mig att det vore allra bäst, om man i kommunen tillämpade tvåkammarsystemet, såsom här vid Riksdagen. Huru väl sådant kunde behövas, derpå kan förhållandet i den stad jag tillhör tjena som exempel. Af våra 24 stadsfullmäktige äro nemligen icke mindre än 17 embets- och tjenstemän. Men äfven om man icke går så långt som till tvåkammarsystemets tillämpning på det kommunala området, så bör man åtminstone åt de mera hushållsaktiga och sparsamma elementen inom kommunen bereda större inflytande vid afgörandet af kommunens angelägenheter än de nu hafva, och det hade jag tänkt mig kunna ske derigenom att man gaf hvarje röstberättigad förutom skatterösterna några personliga röster. Som det nu är kan en enda person uppväga 100 andra, som blott hafva en röst hvar. Men om nu hvarje röstberättigad finge t. ex. 10 personliga röster, så skulle den förre med 110 röster motvägas af 10 andra. Med ett ord, jag anser det vara skäl att utjemna förhållandet så, att man för framtiden icke har anledning till sådana klagomål och erinringar som de nuvarande.

Jag har utan att vilja framställa något yrkande ansett mig böra säga detta, därför att Utskottet förklarar, att ingen kommit fram med befogade klagomål öfver det nuvarande tillståndet. Nu har jag emellertid framställt klagomål deröfver; om de äro befogade, öfverlemnar jag åt andra att bedöma.

Herr Widmark: Med anledning af den förste talarens anmärkingar emot förslaget vill jag yttra några ord.

Först och främst vill jag nämna, att ett dylikt redaktionsförslag som detta har under flera föregående riksdagar framlagts, utan att någon sådan anmärkning som den, hvilken här förekommit, mot densamma framstälts. Vidare får jag säga att, enligt mitt förmenande, det icke skulle blifva riktigt för den händelse den tanke, som talaren uttryckte, skulle läggas in i redaktionen. Såsom han äfven nämnde, och jag nu ytterligare vill belysa, äro icke kommunens fyrktal och det tal, som röstlängden upptager, identiska. Fyrktalslängden och röstlängden är icke detsamma. Enligt 59 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars

1862 skall fyrktalslängden, som ligger till grund för debiteringen, utgöra kommunens röstlängd, dock med iakttagande af de bestämmelser och undantag 8 och 9 §§ innehålla. Om t. ex. en person är under konkurs, så är han väl upptagen i fyrktalslängden, men som han icke för tillfället är rösträttigad, så är han icke upptagen i röstlängden. Det skulle således enligt min åsigt blifva origtigt, om man formulerade förslaget så, som Herr Cederberg föreslagit.

Jag skall för närvarande icke vidare uppehålla mig vid denna sak, utan yrkar för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr A. Persson: Då talaren på vexiöbanken nyss nämnde, att Utskottets ledamöter varit ense i den uppfattningen att några befogade klagomål angående rösträtten i städerna icke förefunnes, ber jag få meddela, att jag för min del icke hyser samma åsigt som Utskottets pluralitet. Jag ansåg emellertid den begränsning af röstmängden, som för närvarande finnes för städerna, någorlunda tillfredsställande, och att således i detta fall förhållandet der vore bra mycket bättre än på landet, och detta gjorde att jag icke ansåg behovet af en förändring för städerna så trängande, att jag borde anmäla min särskilda mening.

Det finnes dock städer, inom hvilka befogade anmärkingar emot det sätt, hvarpå utskylderna nu utgå, förekommit och hvilkas klagomål derföre icke heller bort lemnas obeaktade. Man har nemligen i somliga städer på grund af särskilda, af Kongl. Maj:t meddelade resolutioner, om hvilka motionären lemnat upplysning, uttaxerat bidrag till mycket höga belopp såsom rent personliga bidrag: och det finnes städer, der dessa bidrag uppgå till 7 kronor per man och nära 7 kronor för qvinna. Dessa bidrag hafva förut ålegat borgerskapet, men hvila numera icke på det ensamt, utan hafva äfven blifvit öfverförda på andra medborgare inom samhället.

För min del anser jag önskligt att på ställen, der sådana personliga bidrag ingå i kommunalutskylderna, de borde gifva anledning till ett större inflytande på kommunens angelägenheter för de personer, som få släppa till dessa medel.

Emellertid i hopp om att genom bifall till föreliggande förslag vinna en förändring i detta missförhållande, som faller mest i ögonen, och dymedelst afhjelpa det behof, som är mest öfverklagadt, anser jag mig för min del böra tillstyrka Kammaren att antaga detta förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Beträffande den af den förste talaren framställda anmärkning emot ordalydelsen i Utskottets förslag, så kan det ju vara möjligt att en och annan af Kammarens ledamöter är tveksam med afseende på denna ordalydelse, och jag kan icke neka till att vid första läsningen af betänkandet trängde sig samma anmärkning på mig, men efter närmare betänkande synes ordalydelsen mig mycket väl kunna försvaras. Jag tror nemli-

*Om förändrade
grunder för den
kommunala
rösträtten.
(Forts.)*

Om förändrade
grunder för den
kommunala
rösträtten.
(Forts.)

gen att man får anse hela fyrktalet såsom kommunens verkliga och hela röstetal, ty äfven om en eller annan person genom den bestämelse, som Utskottet föreslagit, får använda ett mindre röstetal än nu är fallet, så minskas härigenom icke kommunens hela röstetal. Jag tror att denna förklaring kan hålla profvet, och att anmärkningen derföre icke bör föranleda till punktens återremitterande.

Hvad sjelfva saken beträffar, så hade jag för min del önskat en bättre lösning af frågan, än den Utskottet föreslagit. Jag hade bland annat önskat att åt de minst röstberättigade såväl på landet som i städerna bereddessa mera inflytande på kommunens angelägenheter. Men jag anser mig dock icke berättigad att afböja ett förslag, som ändock åstadkommer en ganska stor förbättring, hvilket Utskottets förslag verkligen gör, och jag har all anledning hoppas att Kammaren bifaller detta förslag. Jag hoppas detta på grund af hvad i denna fråga hittills skett inom denna Kammare.

Jag anser derföre både obehöfligt och olämpligt att vidare orda om saken, utan inskränker mig till att anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Nils Nilsson* i Östra Espinge instämde med Herr *Ola Andersson*.

Herr *Gustaf Ericsson*: Jag ber att få instämma i hvad Herr *Abraham Rundbäck* yttrat, och detta desto hellre, som det väl knappast här kan förnekas, att icke grundade klagomål såväl från städerna som landskommunerna lätit sig förspörjas öfver den orättvisa, som gör sig gällande i fråga om den kommunala rösträttens utöfvande. Det synes mig nemligen vara skäligt, att man lemna de mindre röstegarne litet mera inflytande på kommunens angelägenheter, än de nu hafva, derföre att erfarenheten från åtskilliga kommuner gifvit vid handen, att den störste röstegarens egna intresse ofta sammanfaller med kommunens.

På detta skäl och de, som af Herr *Abraham Rundbäck* anförts, yrkar jag återremiss, viss som jag är att motinären icke skulle förlora derpå.

Herr *Harald Ericsson*: Lika tillfredsstäld som jag är med det hufvudresultat, hvartill Utskottet kommit, lika otillfredsstäld är jag med den redaktion, som Utskottet lemnat. Jag kan icke förstå, hvarför en så enkel sak som denna skall tillkränglas så som här skett, så att de som skola tillämpa lagen stanna i förlägenhet om rätta meningen af densamma, hvilket här ovilkorligen måste blifva händelsen. Ett sådant lagförslag vill jag för min del icke vara med om att godkänna oförändradt. Jag kan icke fatta, hvarföre man, då faktiskt är, att fyrktalslängden är den röstlängd, som begagnas inom kommunerna, skall skilja på fyrktals- och röstlängden. Det exempel, som af talaren på norrlandsbänken framdrogs,

nemligen att en person kunde blifva försatt i konkurs och då icke få rösträtt efter fyrktalslängden, tror jag vara af sådan obetydlig-
 het, att man ej bör fästa sig dervid. I min enfald kan jag icke begripa annat, än att man kan säga, att hvar och en bör hafva rösträtt efter fyrktalslängden, men dock icke utöfver en tiondedel af fyrktalsrösterna. Det är ju så enkelt, att hvar och en kan taga derpå, och ingen ordförande i någon kommunalstämma kan i detta afseende komma i förlägenhet.

*Om förändrade
grunder för den
kommunala
rösträtten.
(Forts.)*

På dessa enkla grunder är jag öfverens med Utskottet, att rösträtten bör utöfvas för eu tiondedel af kommunens fyrktal, men att ordalagen i sjelfva lagförslaget böra ändras, hvarföre jag yrkar återremiss.

Herr Magnus Jonsson: Det är med anledning af Herr Cederbergs och den siste ärade talarens yttranden, som jag begärt ordet, och jag skall be att få uttala min åsigt om författningens tydning och innehåll. Skulle man i likhet med desse talare föreslå att endast begagna fyrktalslängden, så skulle man icke kunna tillämpa det senare alternativet i lagförslaget, ty då skulle man i alla händelser icke kunna förhindra en person att utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som de andre röstegande hafva tillsammanlagdt. Men om röstlängden får ligga till grund för röstberäkningen, så är det alldeles klart, att man måste kunna göra det korrektivet, att icke *en* person kan få begagna sig af större antal röster, än de öfrige ega tillsammans. Om således desse talares förslag skulle antagas, skulle den senare delen af lagförslaget ingenting betyda, och derföre föreställer jag mig, att det bör vara uppstaldt sådant det är. Jag hoppas, att dessa Herrar, om de vilja ställa till så, att själfstyrelse och icke enstyrelse må blifva rådande, skola nöja sig med Utskottets förslag, sådant det föreligger, hvarföre jag tillåter mig hemställa om bifall till detsamma.

Herr C. I. Bengtsson: Då jag anser lagförslaget, sådant det är framlagdt, innebära en förbättring i de bestående förhållandena, tycker jag det vara klokast att bifalla förslaget oförändradt, hvarföre jag också yrkar bifall till detsamma.

Herr Cederberg: Gent mot min ärade vän på gefleborgsbänken ber jag få anmärka, att i den formulering jag uppläste just den del af Utskottets förslag, som afser att förhindra det *en* person skulle kunna rösta omkull alla de öfriga inom en kommunalstämma var upptagen alldeles oförändradt lika med Utskottets redaktion. Hvad han anförde gäller således icke mig. Det är för resten ingenting i sak jag vill ändra, utan söker endast få in ett par enligt min tanke tydligare och korrektare uttryck i formuleringen.

Herr Harald Ericsson: I motsats mot den föregående talaren skulle jag önska, att hela denna del af momentet borttoges. Om

Om förändrade jag icke har rättighet att rösta för mer än $\frac{1}{10}$ af hela röstetalet, grunder för den hur kan man då säga, att jag skulle kunna rösta omkull de som kommunala rösträtten. hafva de öfriga $\frac{9}{10}$? Detta kan jag ej förstå.
(Forts.) Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Herr Widmark: Jag ber endast mot den siste talaren få nämna, att, om t. ex. hela fyrktalet inom en kommun är 10,000 och en person deraf eger 9,800 fyrkar, så kan ju denna person, äfven om fyrktalet nedsättes till en tiondedel eller 1,000 fyrkar, öfverrösta alla de andra, som blott hafva 200. Jag skall äfven anföra ett annat exempel, som visar att, äfven med nedsättning af röstmaximum till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal, en enda person kunde uteslutande få beslutanderätt inom kommunen. Se vi nemligen efter på Bollerup, så är hela kommunens fyrktal 4,551, deraf en person har 4,431 fyrkar, och äfven med nedsättning af röstmaximum till en tiondedel, skulle denna person, så vida icke detta tillägg gjordes, ega att rösta för 455 fyrkar, då de öfriga endast finge rösta för 120.

Herr Harald Ericsson: Jag måste erkänna, att jag af den siste talaren nu mottagit en upplysning, som har skäl för sig, men vidblifver i allt fall mitt förra yrkande, då jag nemligen tror, att det skulle vara på högst få ställen som, efter det den nu föreslagna förändringen vidtagits, ett dylikt missförhållande skulle förekomma, att en person ändock skulle hafva flera röster än alla öfriga inom en kommun tillsammans. Och om detta på ett eller annat ställe ändock blefve händelsen, tror jag det vore af ännu större vigt att få meningen med lagförändringen klart och tydligt uttryckt, så att de missförhållanden, som nu finnas, derigenom i verkligheten lindras eller försvinna.

Herr Halldin: Som jag lifligt önskar, att en förbättring i stadgandena om den kommunala rösträtten måtte åstadkommas, anhåller jag att få instämma med Herr Ola Andersson, och yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr A. Persson: I likhet med talaren på nerikebänken erkänner jag visserligen, att de kommuner äro ganska få, der sådana missförhållanden, som de i Utskottets betänkande omförmälda, skulle kvarstå, om rösträtten begränsades till en tiondedel; men anledningen hvarför tillägget, att icke i något fall någon skulle få utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som tillkomme öfriga röstegande, inkommit i Utskottets förslag, är den, att man ville göra till en sanning, hvad som är i öfverensstämmelse med kommunallagens anda, eller att *kommunen* är den, som utöfvar beslutanderätt, och icke *en* enskild person. Det är denna redan nu i kommunallagen nedlagda princip, som genom Lag-Utskottets förslag skulle kunna förverkligas.

Herr Sven Andersson i Plöninge: Jag skall endast anhålla att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Om förändrade grunder för den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Visserligen vore mycket att säga till förmån för detta Utskottets förslag. Men då jag för min del tror att äfven de billigaste framställningar lika väl som de mest talande skäl och bevis för ett bifall härtill äro fäfänga, enär Första Kammaren, tvärt emot hvad rätt och billighet fordra i detta afseende, helt säkert kommer att afslå det föreliggande betänkandet, anser jag det ej löna mödan att vidare orda härom. Jag yrkar, som jag förut nämnt, bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Olof Andersson i Lyckorna: Äfven jag ber att i största korthet få yrka bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3:

Blefvo jemväl bifallna.

§ 7.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23, i anledning af förslag om förändrade stadganden rörande skyldighet att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse.

Ang. skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse.

Uti två inom Andra Kammaren afgifna motioner, den ena af Herr *A. W. Wigardt* (motionen N:o 2) och den andra af Herr *Lars Anderson* i Wall (motionen N:o 29), voro framlagda särskilda förslag till förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Herr *Wigardts* förslag var af följande lydelse:

»Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i bygandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.»

Herr *Lars Anderson* åter hade föreslagit en så lydande förordning i ämnet:

»Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i bygandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i

Ang. skyldighe- kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla
 ten att bygga och de, hvilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, deltaga, för
 underhålla fastighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter hälften
 tingshus och af derå belöpande fyrktal.»
 häradsfängelse.

(Forts.)

Utskottet hade hemställt,

att berörda motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga om detta utlåtande, vid hvilket voro fogade reservationer af Grefve *Mörner*, af Herr *Johannes Jonson* samt af Herr *Magnus Jonson*, anförde

Herr Wigardt: Då Lag-Utskottet i sin motivering medgifver, att nuvarande lagstadganden rörande byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse icke äro fotade på rättvisa eller billiga grunder, har det, sådant oaktadt, kommit till motsatt slut mot föregående år, eller att aldeles icke fästa afseende vid motionen. Jag vill visst icke klandra Utskottet härför, ty det har gifvit skäl för detta sitt afstyrkande, då Utskottet säger, att förfrågningar blifvit gjorda hos skatteregeringskomitén, som också härpå aflåtit det svar, att den tagit eller ämnade taga denna fråga under behandling. Jag vill således icke yttra något mot Utskottet, men om denna Kammar skulle bifalla Utskottets betänkande, så skulle det för mig synas, som Kammaren ville frånträda sitt flere gånger fattade beslut i denna fråga. Jag tror icke att det vore konsekvent handladt af Kammaren. Jag vet väl att ingenting kan vinnas, om motionen nu af Kammaren bifalles, men jag tror ändock att Kammaren bör bibehålla sin ståndpunkt i frågan. Af sådan anledning är det som jag tager mig friheten hos Herr Talmannen anhålla om proposition på afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion, helst motionens kläm är aldeles lika med det beslut Kammaren vid sistlidne riksdag fattade.

Herr Thomasson: Det är Kammarens ledamöter väl bekant, att Lag-Utskottet alltid varit benäget för den reform, som är af den siste talaren påyrkad. Under loppet af de senaste åren, ja allt sedan år 1868, har Lag-Utskottet tillstyrkt liknande förändringar, som den af Herr Wigardt nu ifrågasatta, och skälet, hvarför Lag-Utskottet nu afvikit från denna grundsats, har Utskottet så tydligt angifvit, att jag tycker att man dermed borde vara tillfredsstäld. År efter år hafva förslag, som af Lag-Utskottet framstälts, af Andra Kammaren bifallits, men lika regelbundet af Första Kammaren afslagits. Att, då nu frågan behandlas af skatteregeringskomitén, framkomma med ett eller annat liknande förslag, då man vet dess öde, synes mig icke lämpligt, så mycket mindre som i alla fall icke är så aldeles klart, att sättet, hvarpå detta onus enligt de föregående

förslagen skulle utgöras, eller efter grunderna för de allmänna kommunalutskylderna, är så fullkomligt rättvist, att icke det tål vid modifierationer, en uppfattning som också visat sig deri, att under de senaste riksdagarne man ifrågasatt, att fastighet skulle bidraga med större belopp än öfriga beskattningsföremål. Allt detta är nu under utredning hos skattekomitén, som, enligt hvad Utskottet har sig bekant, äfven rörande detta besvär infordrat upplysningar från vederbörande, och jag tror sålunda att Utskottet haft fullt skäl att denna gång afstyrka motionen. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

*Ang. skyldighe-
ten att bygga och
underhålla
tingshus och
häradsfängelse.*
(Forts.)

Herr J. Anderson i Tenhult: Denna motion har i likhet med så många andra stött på patrull i följd af skatteregleringskomitén. Jag för min del tror att det vore lyckligt, om det ständigt finnes en finanskomité, ty vi skulle då säkerligen slippa mycket besvär här i Kammaren. Man skulle då helt säkert slippa ifrån icke allenast statsreglering, utan äfven stora anslag till pansarfartyg, pensioner med mera dylikt. Härmed må nu vara huru som helst, jag anser dock, att om en lagförändring är nödvändig, behöflig och nyttig, hvilket jag anser den nu föreslagna vara, man icke bör uppskjuta den till framtiden i afvaktan på hvad en komité kan komma att besluta i ämnet. Jag önskar därför att Kammaren i år liksom i fjor måtte besluta den ändring af 4 § i 26 kapitlet Byggningsbalken, Herr Wigardt föreslagit i sin motion, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Burman: Det finnes ingen, som icke gerna medgifver, att den grund, hvarefter tingshus och häradshäkte för närvarande skola byggas, är föräldrad och i vissa delar obillig; men å andra sidan torde mängden finnas, hvilken lika med mig anser, att den grund, hvarefter flertalet i denna Kammare under de sistförflutna riksmötena har velat att denna samhällsörda skulle fördelas, är åtminstone lika obillig och orättvis. Att därför nu utbyta en gammal orättvisa mot en ny sådan, som icke ens har fördelen af gammal häfd för sig, anser jag icke önskvärdt, helst, såsom nämnt är, vi nu hafva en skatteregleringskomité nedsatt, hvilken arbetar på det svårösta problemet att få skattebördan rättvist och jemnt fördelad. Jag vet visserligen af deras egna ord, att inom denna Kammaré finnas de, som icke ens kunna föreställa sig en mera billig och rättvis grund för samhällsördans fördelning, än den inkomst hvar och en eger. Jag tror dock att detta härleder sig deraf, att de icke nog allsidigt och noggrant genomtänkt ämnet och icke haft eller ens velat hafva tillfälle att af egen erfarenhet pröfva rättvisan och billigheten af denna grund. Ty skulle de efter moget öfvervägande af själ och hjerta vara öfvertygade om, att inkomsten ensam utgjorde den rätta grunden, skulle de väl också arbeta derpå, att denna grund blefve införd äfven bland dem sjelfve, och att således den orättvisa och obillighet, som nu trycker deras svagare, det vill säga deras skuldsatte, bröder, blefve upphäfd, så framt man nemligen an-

*Ang. skyldighe-
ten att bygga och
underhålla
tingshus och
häradsfängelse.* tager, att inkomsten ensam utgör den enda saliggörande, rättvisa och billiga beskattningsgrunden, hvilket jag dock icke vill medgifva. Hvarför skall då jordbrukaren hafva en undantagsställning, hvarför skall han dela skattebördan icke efter den inkomst, han i verkligheten eger, utan efter en förutfattad sådan, hvilken ofta icke står i rimligt förhållande till den verkliga? För närvarande och enligt nu gällande bevillningsförordning anses nemligen jordbrukaren icke för en närande medlem i samhället, som skulle af sitt arbete eller yrke hafva en inkomst. Nej, han anses såsom en förment kapitalist, som — han må arbeta eller sofva, han må vara flitig eller lat, duglig eller oduglig — oföränderligt i alla tiders skiften, har en inkomst i förhållande till staten af tre och i förhållande till kommunen af sex procent af sitt i jordbruksfastigheten nedlagda kapital, det må vara eget eller upplånadt. Om t. ex. en bonde eger ett till 10,000 kronor uppskattadt hemman och derutöfver löseegendom och inventarier till 5,000 kronor, och hans granne eger ett lika högt taxeradt hemman och en lika stor löseegendom, men är skyldig 15,000 kronor på densamma, så hjälper det icke, att den ene i sjelfva verket eger 15,000 kronor och den andre intet. Nej, enligt bevillningsförordningen äro båda 10,000 kronors kapitalister, som hvardera hafva i anseende till staten 300 och i anseende till kommunen 600 kronors årlig inkomst och skola efter denna rättvisa och billiga grund dela samhällsbördorna. Men antaget, att inkomsten ensam utgör en rättvis grund för samhällsbördornas fördelning, måste jag erkänna, att, om detta är rättvist, jag icke vet, hvad som skall kallas orättvist och obilligt. Jag yrkar för närvarande bifall till Utskottets hemställan.

Herr E. P. Jonsson: Vid den tid, nu gällande lag om byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse stiftades, rådde helt andra förhållanden inom landet än nu. På den tiden var det nemligen hufvudsakligen endast egare af i mantal satt jord, som för slitande af sina tvister måste begagna sig af dessa byggnader, under det att numera, sedan handel och industri uppnått den stora utveckling de nu hafva, det just är hemmansegarne, som minst äro i behof af dessa byggnader. Det är t. ex. kändt inom Kammaren, genom regleringsfrågan af Södra Ångermanlands domsaga, till hvilket högt antal rättegångarne inom berörda Ångermanlands domsagor uppgått; och hvaraf härleder sig detta stora antal? Jo, ifrån den stora utveckling handel och industri der nått. Det största antalet hemmansegare har under hela sin tid icke haft en enda rättegång vid häradsrätten; och då det sålunda är affärsmännen, som hufvudsakligen anlita häradsrätten, böra de väl äfven deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af ifrågavarande byggnader. Billighet och rättvisa kräfva, efter mitt förmenande, att denna kostnad fördelas kommunernas medlemmar emellan efter samma grunder, som gälla för kommunalutskyldernas utgörande. På

grund häraf yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Magnus Jonssons reservation.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner i öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit; och biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 8.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion om stadgande af skyldighet för utländsk man att vid talans anställande inför svensk myndighet mot svensk man ställa borgen för kostnad och skada.

Uti Herr *J. P. Nilssons* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 89, var föreslaget, »att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, som innefattar föreskrift för utländsk man, att han icke under annat vilkor får hos någon svensk myndighet väcka eller fortsätta talan mot svensk man eller svensk menighet, än att utländingen till den myndighet, som han anlitar, ingifver en af två svenske, vederhäftige män undertecknad löftesskrift, deri de en för begge och begge för en såsom för egen skuld borga för den kostnad och skada, som myndigheten kan känna den utländske mannen skyldig att gälda.»

Utskottet hade tillstyrkt, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade

Herr Ekenman, hvilken jemte Herrar *A. Persson* och *Smedberg* inom Utskottet reserverat sig mot samma hemställan: Såsom Kammaren finner, har jag i en vid betänkandet fogad reservation uttalat en från Utskottets åsigt afvikande mening; och jag vill därför upptaga de skäl, som inom Utskottet varit bestämmande för dess afstyrkande af motionen, till närmare skärskådande.

Utskottet har främst i den omständigheten, att en ny rättegångsordning vore under utarbetande af Nya lagberedningen, funnit ett skäl, som ensamt i och för sig vore tillräckligt för fällande af ett sådant domslut som det, hvori Utskottet stannat. Men det skäl, att ny rättegångsordning skulle utarbetas, hvilket redan riksdagen 1873 anfördes och sedermera vid upprepade tillfällen användts i denna fråga, synes numera vara för gammalt och torde dessutom icke hålla streck. Det är visserligen gifvet, att, om ett ämne är under utredning hos en komité, lagberedning eller någon annan dylik institution, samt giltig anledning förefinnes därför, att ett snarligt re-

sultat af utredningen kan väntas, man i sådant fall bör låta partiella ändringsförslag, hvilka äro till det under utredning varande ämnet hänförliga, hvilka. Men detta är alldeles icke förhållandet i detta fall, ty det är icke länge sedan den upplysning lemnades oss från statsrådsbänken, att tiden, då förslag till ny rättegångsordning vore att vänta, ännu icke kunde närmare bestämmas, samt att i följd deraf detaljförändringar i rättegångsordningen, för så vidt de eljest vore ändamålsenliga och af behovet påkallade, icke borde undanskjutas.

Vidare har Utskottet anfört, att några större olägenheter af utländsk mans likställande med svensk uti förevarande afseende icke veterligen inträdt. Beträffande Utskottets åsigt i detta afseende har sålunda under årens lopp en förändring hos Utskottet gjort sig gällande — till skada för motionärens önskan; ty då Utskottet år 1873 härom yttrade, att »hittills lära dock de olägenheter, hvilkas afhjelpande med motionen afses, *temligen sällan* hafva inträffat», säger Utskottet i år, att de *icke veterligen* inträdt. Jag ber dock att här vid lag få erinra, hurusom under riksdagen år 1879 en högt uppsatt embetsman, som tillika är ledamot af denna Kammare, under debatten om likartadt förslag med det nu väckta, i Kammaren upplyste, att det icke så sällan förekom, att expeditioner, som borde lösas af utländsk man, som tappat rättegång vid domstol här, förblefvo outlösta, och att ingen möjlighet förefans för att i sådana fall skaffa staten rätt. Man måste således häraf äfvensom af motionärens uppgifter antaga för gifvet, att sådana fall, som motionären påpekat, förekomma, och då är den tröst, som Utskottet härför erbjuder, den nemligen, att svensk man vid utländsk domstol skulle i här ifrågavarande fall åtnjuta reciprocitet, i sanning en klen tröst; ty nog inträffar det rätt ofta, att en utländsk man på grund deraf, att han köpt jord i Sverige eller här är delegare i jernvägsanläggningar eller eljest är intresserad i sådana företag, kan komma i tvist med svensk man vid svensk domstol, hvaremot, det vågar jag påstå, det högst sällan inträffar, att svensk man får anledning att föra talan emot utländsk man vid utländsk domstol, så vida frågan icke rör handelstvister. Men för dessas behandling finnes i de flesta utländska lagar en särskild ordning föreskrifven, enligt hvilken ej erfordras att säkerhet ställes för utgifvande af ersättning för kostnad och skada.

Af hvad jag nu anfört framgår otvetydigt, att här föreligger ett missförhållande, som staten bör afhjelpa; ty det åligger staten att tillse, att dess egne medborgare åtnjuta samma skydd som utländske medborgare. Jag anser mig sålunda hafva haft fullgoda skäl för min reservation och yrkar, att detta lagförslag återremitteras till Lag-Utskottet för förnyad behandling, på det Lag-Utskottet må inkomma med nytt utlåtande i den rigtning, motionen afser.

Häruti instämde Herr *Jöns Persson*.

Herr Thomasson: Jag skall deremot för min del yrka bifall till Lag-Utskottets föreliggande förslag. Jag är visserligen fullt ense med den ärade reservanten derom, att man icke, i afbidan på Nya lagberedningens förslag till ny rättegångsordning, skall uppskjuta hvarje förändring i Rättegångsbalken. Men att en sådan lag nu är under utarbetande bör enligt mitt förmenande föranleda dertill, att man icke företager andra förändringar i nu gällande rättegångsordning än dem, som äro af högsta behof påkallade; och jag vågar påstå, att den här föreslagna reformen icke är af så synnerligen stor praktisk betydelse. Den ärade motionär, som framlagt det förslag, hvilket föranledt Lag-Utskottets förevarande betänkande, har vid två föregående riksdagar, åren 1879 och 1880, framkommit med enahanda motion som denna och har dervid velat påstå, att många förluster till följd af bristande bestämmelser i detta ämne inträffat, utan att han dock kunnat uppgifva mera än ett enda fall, der dylik förlust verkligen skett. Vid 1879 och 1880 årens riksdagar har Lag-Utskottet afstyrkt förändringen. Båda Kamrarne hafva i denna del temligen enhälligt godkänt Lag-Utskottets hemställan; och den omständigheten, att man från Nya lagberedningen har att vänta förslag till en ny rättegångsordning, är dessutom äfven ett skäl att vänta med vidtagande af denna förändring, ett skäl som hvarje år vinner i styrka, då vi ju för hvarje år som går alltid äro ett år närmare det slutliga resultatet af Lagberedningens arbete i denna väg. Att en lagstiftning i detta ämne för öfrigt icke är så enkel, som man föreställer sig, derpå kan man finna exempel i de franska och tyska lagarne, hvilka båda äro mycket omständliga och fyllda med restriktioner och undantag. Nästan öfver allt äro lagbestämmelserna i förevarande ämne byggda på reciprocitetsprincipen. Vidtoge man nu utan hänsyn härtill en sådan förändring i vår lag, som den här föreslagna, skulle det lätteligen kunna lända oss till skada i andra länder. Våra grannländer Danmark och Norge ega icke i sina laggar några motsvarande bestämmelser.

Jag tror sålunda icke, att det för närvarande är skäl att besvära Kongl. Maj:t med någon skrifvelse i en sak af så obetydlig vikt. Enligt hvad jag föreställer mig, skulle en sådan skrifvelse dessutom icke föranleda någon åtgärd förr än i sammanhang med hela den nya rättegångsordningens framläggande. Att Lagberedningen dervid otvifvelaktigt skall framkomma med förslag äfven i detta ämne, derom kunna vi dess hellre vara öfvertygade, som äldre lagberedningen i sitt förslag afhandlat denna fråga.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 25, i anledning af väckt motion om ändring i 30 kap. 5, 6 och 7 §§ Rättegångsbalken.

Om ändring i 30 kap. Rättegångsbalken.

Om ändring i
30 kap. Rättegångsbalken.
(Forts.)

30 kap. Rättegångsbalken innehåller för närvarande, bland annat: uti 5 §, att om den, som tappat i hofrätt och vill Konungen deremot söka, ej ens förmår att ställa full borgen för hvad dömdt är; »ställe då borgen för sig sjelf eller tråde i fängelse till sakens slut;»

uti 6 §, att, äfven derest den, som vill söka Konungen, på grund af fattigdom får fullfölja saken hos Konungen utan penningar, d. v. s. utan revisionsskilling och protokollslösen i hofrätten, »ställe dock för det, som dömdt är, full borgen, i ty fall som sagdt är, så ock för kostnad och skada. Förmår han det ej, sätte borgen för sig sjelf, eller tråde i fängelse till sakens slut. Den som vakten underhålla kan, må sitta hemma i hus sitt;

skolande, enligt 7 § af samma kap., »allt hvad i dessa fall är stadgadt, vara i hofrätten fullgjordt inom den tid, att parterna skola ställa sig hos Konungen in. Brister någon deri, må saken ej till Konungen komma, utan stånde vid hofrättens dom.»

Uti ofvan berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr J. Anderson i Tenhult (motionen N:o 27), var föreslaget, »att Riksdagen för sin del ville besluta, att ofvan åberopade §§ erhålla sådan förändring, att den, som vill Konungen söka och ej eger tillgångar och ej heller kan borgen ställa, må, sedan hans fattigdom af vederbörande blifvit styrkt, befrias från skyldigheten att i fängelse träda.»

Utskottet hade hemställt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Beträffande detta ärende anförde

Herr J. Anderson i Tenhult: Äfven om jag icke varit motionär i nu föreliggande fråga, skulle jag icke kunnat med tystnad förbigå densamma.

Anledningen, hvarför jag framkommit med denna motion, är, att för icke så lång tid sedan en af mig känd person förlorade en rättegång i Göta Hofrätt och fåfångt försökte få den af Kongl. Maj:t pröfvad. Mannen var nemligen utfattig och kunde icke fullgöra de prestanda, som i 30 kap. Rättegångsbalken föreskrifvas. Han företedde i hofrätten nytt fattigdomsbevis, men fick det besked, att, då han icke kunde skaffa borgen eller penningar, skulle han träda i häkte till sakens slut. Han anmälde sig därför i hofrätten att vilja träda i häkte, men fick det svar, att Hofrätten icke hade någon omedelbar befattning dermed. Derpå anmälde han sig först vid länsceffängelset att blifva der intagen, men der ansåg man sig icke kunna taga emot honom, och derefter hos Konungens Befallningshafvande i samua ändamål, men fick äfven der nekande svar. Anyo anmälde han sig i hofrätten och anhöll att, om icke annor-

ledes, åtminstone af nåd, såsom orden i han ansökan lydde, få må-
 let pröfvadt af Kongl. Maj:t, men äfven detta nekades honom på
 grund deraf, att han icke styrkt att han redan trädt i häkte. Att
 dylika förhållanden kunna inträffa, ansåg jag utgöra en tillräcklig
 anledning för påyrkande af en lagförändring i detta afseende, ty
 jag har deraf tyckt mig finna, att den fattige, såsom lagen nu är,
 kan förmenas att söka rättvisa, äfven då han har förhoppning att
 kunna vinna den.

Då jag under veckans lopp, efter åtnjutandet af några dagars
 ledighet från riksdagsgöromålen, återkom till Riksdagen, fann jag
 detta Utskottets betänkande utlemnadt i Kammaren. Först i går
 förmiddag hade jag dock tillfälle att studera innehållet af detsamma,
 och jag fann då, att Utskottet yttrat bland annat, att det anser,
 att det är endast i ytterst få fall, om ens någonsin, som ifrågava-
 rande stadganden kommit i verklig tillämpning. Jag tänkte då,
 att det vore möjligt, att det fall, jag nyss omtalat, vore det enda,
 som under senare tiden förekommit. Jag försökte därför att under da-
 gens lopp få reda på, om inom Svea Hofrätt möjligen förekommit några
 likartade fall, och jag fick der åtskilliga upplysningar, samt anteck-
 nade följande, som jag nu ber att få för Kammaren uppläsa: »Kongl.
 Svea Hofrätt har den 19 Januari 1872, med anledning af anmaldt
 missnöje öfver Hofrättens den 29 förutgångne December gifna dom,
 föreskrifvit, bland annat, att den missnöjde, som icke eger tillgån-
 gar, skulle, om han icke kunde ställa borgen för sin person, träda
 i fängelse tills målet blifvit af Kongl. Maj:t afgjort. Den 26 i
 sistnämnde månad ingaf den rättsökande en af 2 tjenstemän under-
 skrifven löftesskrift för rättsökandens person. Dagen derpå med-
 delade Kongl. Hofrätten det besked, att då ej styrkt vore, att bor-
 gesmännen voro vederhäftige, och rättsökanden icke lätit inför Kongl.
 Hofrätten förete bevis, att han sjelf trädt i häkte, fann Kongl.
 Hofrätten skäligt förklara, att rättsökanden icke fick sin talan hos
 Kongl. Maj:t fullfölja.» Vidare fick jag reda på, att Svea Hofrätt
 den 24 sistlidne Februari, således för icke fullt en månad sedan, med
 anledning af en qvinnas anmälda missnöje, ålagt henne att ställa
 borgen för sin person, eller sjelf träda i häkte till sakens slut.
 Qvinnan företedde en borgensskrift, deri en jordbrukare och en annan
 person ingått personlig borgen för qvinnan. Kongl. Hofrätten med-
 delade det utlåtande, att, då borgesmännens vederhäftighet ej var
 af Öfverståthållarembetet bestyrkt, afseende vid borgensförbindel-
 sen ej fästades. Den klagande qvinnan begaf sig till Öfverståthållare-
 embetet, erhöll der det skriftliga besked, att som ene löftesmannen icke
 vid den tid, verifikationen begärdes, betalt sina kronoutskylder, medde-
 lades icke vederhäftighetsbevis. Härvid är att märka, att första upp-
 bördsstämman då icke var slut, utan räckte till den 5 i påföljande
 månad. Vid qvinnans förnyade anhållan, med företeende af öfver-
 ståthållarens lemnade utlåtande, förklarade Kongl. Svea Hofrätt för
 24 dagar sedan, att då borgesmännens vederhäftighet icke vore

*Om ändring i
 30 kap. Rättegångsbalken.
 (Forts.)*

Om ändring i
30 kap. Rättegångsbalken.
(Forts.)

styrkt, ändå att borgen endast var för person, och kvinnan icke själf gått i häkte, förnekades hon rättighet att få målet pröfvadt af Kongl. Maj:t. Då nu sådana förhållanden inträffat icke blott inom den hofrätt, som af mig först omnämndes, utan äfven inom Svea Hofrätt, så förefaller det mig ganska besynnerligt, att Lag-Utskottet ansett den af mig föreslagna förändringen icke böra ske; och jag hemställer till Lag-Utskottets ärade ledamöter, om de icke skulle finna lämpligt att föreslå någon förändring af den nu i detta afseende gällande lagen, äfven om icke mer än ett enda dylikt rättsfall kunnat af mig uppgifvas. Hade jag haft tillfälle att närmare förfråga mig i denna sak inom hofrätterna, är det icke omöjligt, att, utom de af mig nu påpekade tvenne särskilda fall, jag kunnat här förete ännu ett tiotal sådana. Jag undrar, hvad man i utlandet skulle säga om, eller huru man skulle bedöma svenska Riksdagen, om den icke vill vidtaga en lagförändring, som är så af behofvet påkallad, som den här af mig föreslagna enligt mitt förmenande är.

Då jag antager, att min motion icke omedelbart kan af Kamraren bifallas, tager jag mig friheten yrka återremiss af Lag-Utskottets nu framlagda förslag.

Herr Hedin: Äfven om Lag-Utskottet vågat att med större bestämmdhet än i dess utlåtande skett förklara, att det af motionären omtalade lagstadgande i ytterst få fall, om ens någonsin, kommit till verklig tillämpning, synes det mig som om Lag-Utskottet likväl borde haft anledning att gå motionären till mötes, då det gäller att ur vår lag utplåna en verklig skamfläck.

Lag-Utskottet svarar för öfrigt endast med att hänvisa till en blifvande genomgripande revision af stadgandena om ändringssökande. Detta är ett olyckligt sätt att med stora, vidt utseende reformer kombinera små partiella förbättringar, som utan någon skada och utan att rubba lagens sammanhang i öfrigt när som helst skulle kunna vidtagas. Skall en ny genomgående revision af villkoren för ändringssökande hos Kongl. Maj:t uppskjutas, till dess vi få en ny rättegångsordning, och en ny rättegångsordning åter blifva beroende af en ny domstolsorganisation, då blifver frågan med all säkerhet undanskjuten till en tidpunkt, då ingen af oss här närvarande mera är i lifvet.

Jag instämmer i det af motionären framställda yrkande.

Herrar *Westerdal*, *Magnus Jonsson* och *Löwenhielm* instämde med Herr Hedin.

Herr Thomasson: Jag vill till en början bedja att få upplysa, att något sådant fall, som den ärade motionären nu omnämmt, icke var för någon af Lag-Utskottets ledamöter bekant. Vi tillsporde personer, som borde antagas känna något till praxis inom Svea Hof-

rätt, huruvida ifrågavarande lagbud någonsin tillämpades. Derpå Om ändring i 30 kap. Rättegångsbalken. genmälades, att en gång en person, som fått sig ålagdt att träda i häkte därför att han icke förmått ställa borgen, anmält sig till in-träde derstädes, men icke blifvit emottagen, och att han ändå fått fullfölja sin talan. Men hufvudsakliga skälet, hvarför Utskottet undanskjutit denna visserligen behöfliga förändring, är ingalunda den omständigheten att ifrågavarande paragrafer icke blifvit tillämpade, utan skälet dertill har varit, att mångenstädes i Rättegångsbalken och särskildt i förevarande kapitel förekomma stadganden, som äro ännu mera befängda än detta nu öfverklagade, och man inom Utskottet fann det vara orimligt att föreslå en förändring uti ifrågavarande paragrafer, men låta öfriga antiqviteter qvarstå. Så heter det t. ex. i 20 § af nämnda kapitel: »Kommer någor hos Konungen med sådan klagan in, att Hofrätten vrångvisliga dömt, eller att rätten är honom nekad vorden; varde han först varnad för den fara der vid är. Afstår han ej dermed och gitter ej sin talan fulltyga, utan gillar Konungen Hofrättens utslag, varde han då tillika dömd till *det straff, som närmast är till dödsstraffet.*» Alltså, om man klagar öfver Hofrättens utslag och icke får rätt, kan man blifva dömd till *lifstids straffarbete*, och detta torde vara mera behöfligt att förändra än det af motionären påpekade förhållande. Men då Utskottet icke har någon motionsrätt, hafva vi tillika ansett, att med den föreslagna förändringen kunde anstå, då paragraferna i sjelfva verket äro af en mycket ringa praktisk betydelse.

Jag skall icke tillåta mig att göra något yrkande i denna fråga.

Herr C. A. Larsson: Om det vore första gången denna fråga föreläge, så skulle efter mitt förmenande Lag-Utskottet vara ursäktadt, därför att det icke känner de påpekade missförhållandena. Men uti en af Presidenten Lemchen för några år sedan afgifven motion förekom en synnerligen omständlig motivering för upphäfvandet af detta barbariska stadgande. Och för en sådan åtgärd tala icke allenast de af Herr Johan Anderson påpekade skäl; utan jag anser vida svårare olägenheter förefinnas för den fattige, som vill söka ändring i en hofrättens dom. Om han eger blott femhundra daler eller 250 kronor, skall han sätta in 100 kronor i revisionsskilling. Men det kan hända, att den rättsökande är en fattig backstugusittare, som måste sälja stugan för att få penningar till revisions-skilling och sålunda få tillstånd att söka rätt hos Kongl. Maj:t, och detta synes vara ett nog hårdt straff, då en person måste göra sig husvill för att få söka att vinna rättvisa. Presidenten Lemchen har som sagdt i denna sak skrivit en motion, som är så lärorik och vacker, att jag är öfvertygad, att, om Lag-Utskottet läst den, Utskottet skulle funnit sig föranlåtet att föreslå borttagandet af denna, såsom den siste talaren yttrade, barbariska lag, som i sanning är en skamfläck för svenska nationen.

Om ändring i
30 kap. Rättegångsbalken.
(Forts.)

Herr Danielsson: För min del anser jag, att de skäl, Utskottet anfört för afslag, just tala för bifall; ty det kan ej vara lämpligt, att ett stadgande, som' ej tillämpas, står qvar i lagen. Det fall Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet anförde, nemligen att en person, som ej kunnat pretera borgen, sjelfmant anmälde sig vid häktet, men ej blef mottagen, bevisar just, att vederbörande ej vilja tillämpa ifrågavarande barbariska stadgande; och detta bör derföre afskaffas, ty, såsom flere talare sagt, är det en ren skamfläck på den svenska lagen.

Jag anhåller om återremiss i syfte, att motionärens förslag måtte af Lag-Utskottet tillstyrkas.

Häruti förenade sig Herr *P. Ericsson*.

Herr Wigardt: Jag ber endast att få förena mig med dem, som yrkat frågans återremitterande till Utskottet.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet om återremiss; och som den senare af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således beslutat till Utskottet återförvisa det förevarande utlåtandet.

§ 10.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 26, i anledning af väckt motion om förhöjda böter för part eller vittne vid förfallolöst uteblifvande.

§ 11.

Ang. föredragningslista vid häradsrätt.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 27, i anledning af väckt motion angående föredragningslista vid häradsrätt.

Ledamoten af Andra Kammaren Herr *Petter Persson* i Stora Isie hade uti motionen N:o 3 föreslagit, »att Riksdagen ville för sin del besluta om följande tillägg till 2 kap. 3 § Rättegångsbalken:

2:o. Häradshöfding vare pliktig att, för hvarje dag rätten sammanträder, på lämpligt ställe, i god tid, anslå föredragningslista, utvisande i hvad ordning målen skola föredragas, så ock när handlingar, som först icke varit tillgängliga, senare på dagen få inlemnas.»

Utskottet hade i fråga om denna motion hemställt, att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af nämnda hemställan anförde

Herr Petter Persson: Som Lag-Utskottet i betänkandet ej upptagit till bemötande ett enda af de skäl, hvilka föranledt motionens tillkomst, får jag påpeka syftemålet med densamma, hvilket var att förekomma trakasserier, för hvilka de personer städse äro utsatta, hvilka vid häradsrätt skola inlemna handlingar. I de flesta fall kan man ej på förhand få veta, hvilken tid på tingsdagen handlingar mottagas inför domstolen. För 20 à 25 år sedan var allmän praxis att, så snart domaren satt sig på domarstolen, alla de som hade handlingar att aflemna fingo först framträda, men nu följes i detta afseende icke något slags ordning i det hänseendet och — hvad värre är — samme domare följer stundom ej samma sätt att gå till väga som han begagnade föregående ting.

Granskar man de motiv Utskottet anfört till afstyrkande af mitt förslag, så finner man först en hänvisning till 2 kap. 3 § Rättegångsbalken. Men då det just är i denna paragraf jag begärt ett tillägg, så följer deraf, att jag anser paragrafen ofullständig, och det förhållande, jag nyss omnämnde, bevisar, att ett fullständigt af densamma verkligen behöfves.

Vidare hänvisar Utskottet till 82 paragrafen af Kongl. resolutionen den 17 September 1723, »att stämningarne kunde väl ej anorledes än på första tingsdagen ställas, efter som de rättsökande sig då enhälligt infinna måste, tingspredikan att bevista och att höra de förordningar, som komma att uppläsas». Men jag får fästa uppmärksamheten på, att denna paragraf delvis är upphäfd genom förordningen af den 15 December 1863, som angifver att alla gällande föreskrifter om lagars och författningsars kungörande å tingen äro upphäfd. Och hvad tingspredikan beträffar, är föreskrifvet i en Kongl. förordning den 19 Juli 1872, att sådan predikan skall hållas blott en gång om året.

Sedan Utskottet vidare anfört några paragrafer, hvilka i Utskottets tanke visa obehöfligheten af det föreslagna tillägget, framställer Utskottet en from önskan, så lydande: »Uti dessa stadganden böra vederbörande domhafvande ega en kraftig maning att genom åtgärder i stadgandenas anda och lämpade efter förhållandena å olika orter söka lindra rättsökandes och vittnens besvär med uppvaktningen vid tingen.» Jag får verkligen säga, att detta är en af de fromma önskningsar, hvilka sällan eller aldrig gå i uppfyllelse.

Då Utskottet till slut med afseende å den föreslagna föredragningslistan säger, att densamma för rätten och tingsmenigheten skulle »vålla långt större olägenheter än dem, man genom stadgandet sökt afhjelpa», så undrar jag ej på, att Utskottet antager, att så skulle blifva förhållandet. Nog är det mycket beqvämare för domaren att få följa sina egna nycker, ty så snart en regel finnes stadgad, bör den ju efterföljas. Det är i denna fråga liksom för en suverän monark, det är förargligt att vara eller blifva bunden af konstitutionella stadganden, men detta senare är så mycket bättre för folket. För att emellertid göra hvar och en nöjd, skall jag föreslå ett till-

Ang. föredragningslista vid häradsrätt.

(Forts.)

*Ang. föredrag-
ningslista vid
häradsrätt.*
(Forts.)

lägg till hvad som i motionen är föreslaget. Detta tillägg har följande lydelse: »Om någon af vittnena eller parterna, som vid sakens utredning skall höras, icke kommit tillstådes när målet uppropas, bör detta tills vidare för dagen uppskjutas och sedan, efter anmälan, ånyo upptagas näst efter det mål, som sist af rätten blifvit handlagdt.»

Jag tillåter mig yrka återremiss af motionen till Lag-Utskottet.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt der efter på Herr Petter Perssons yrkande; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kam-maren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 27,

röstar Ja;

Den, det ej vill.

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kam-maren till Utskottet återförvisat berörda utlåtande.

Omröstningen utföll med 94 Ja mot 56 Nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Andra Kam-marens första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlings N:o 18), med anledning af motion rörande omarbetning af folkskolestadgan; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkam-maren.

§ 13.

*Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.*

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring i § 14 Riksdagsordningen.

Nämnda motioner voro afgifna inom Andra Kam-maren af Herrar *Gustaf Ericsson* och *A. P. Lind* (motionerna N:is 65 och 168).

Herr *Ericssons* förslag var så lydande:

»Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tretusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyra hundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.

(Forts.)

Herr *Lind* åter hade föreslagit, »att § 14 af nu gällande Riksdagsordning måtte erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje fullmyndig och välfräjdad svensk medborgare, som försörjer sig själf, råder öfver sin egendom och fullgjort skyldigheterna till stat och kommun.»

Beträffande nu omförmälda motioner, hade Utskottet hemställt:

1:o att Herr *Ericssons* motion icke måtte af Riksdagen bifallas; och

2:o att Herr *Linds* motion icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Mot Utskottets hemställan i punkten 1 var reservation inom Utskottet anmäld af Herrar *Andersson, Danielsson, Jönsson, Rundbäck, Bäckström, Johnson, Norén, Berg* och *Svensén*, hvilka för sin del yrkat, »att Riksdagen, med bifall till Herr *G. Ericssons* motion, måtte antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af Riksdagsordningens 14 §:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tretusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyra hundra kronor uppskattad årlig inkomst.»

Sedan föredragning skett af den del af Utskottets ofvan omförmälda förslag, som blifvit framställt i *punkten 1*, lemnades ordet, på begäran, till

Herr *Gustaf Ericsson*, som anförde: I denna fråga önskade jag, att min bevisföring vore så fullständig och mina ord så skarpa, att de kunde tränga till hjertat af motståndarne till den reform, som nu påyrkas, och att, då de återvänt till sina valmän, dessa

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

imåtte finna sina representanter hafva besegrat sina fördomar, sin sjelfviskhet och sin egoism. Mine Herrar, det är inga fraser, man talar, då man säger, att medborgarerätten, människovärdet och de mänskliga rättigheterna icke böra eller få reduceras till en penningfråga, utan att det är i principen riktigt, att hvarje välfröjdad, till myndig ålder kommen man, som sig sjelf försörjer och betalar skatt till stat och kommun, är röstberättigad, samt att detta är det enda, som kan tillfredsställa tidsandans, humanitetens, billighetens och rättvisans fordringar. Af detta mitt uttalande framgår, hvarför jag, för att med större säkerhet kunna vinna framgång åt mitt förslag, nöjt mig med att endast gå en medelväg. Men äfven denna billiga fordran har Konstitutions-Utskottet afvisat med samma utnötta fraser och skäl, som många gånger förut blifvit vederlagda. såsom att derigenom denna Kammares karakter skulle förändras, att valcensus är satt så låg, att hvar och en, som allvarligt eftersträfvat att blifva politiskt röstberättigad, kan utan svårighet uppnå denna census, samt att det ej kan anses förenligt med den varsamhet, som vid hvarje förändring i grundlag bör iakttagas, att rubba grundvalarne för en representationsordning, som egt bestånd i allt för kort tid — Utskottet kallar 16 år för en allt för kort tid — när det gäller att utföva billighet och rättvisa. Tusen år äro då för Utskottet endast såsom en dag.

I afseende å det först angifna skälet, att denna Kammares karakter skulle förändras, tillåter jag mig fråga, om något sådant inträffat i andra länder, der liknande bestämmelser, som jag föreslagit, blifvit genomförda. Hvad beträffar den omständigheten, att valcensus är satt låg, så ber jag få fråga, om icke arbetaren skulle vilja hafva det för valcensus bestämda inkomstbelopp många gånger om, derest det stode i hans förmåga att sjelf bestämma sina inkomster. Då det är å ena sidan konjunkturena och å den andra arbetsgifvaren, som bestämma arbetarens inkomster, tillåter jag mig vidare fråga, hvad Utskottet menat med ett allvarligt sträfvande. Kan det vara att hänvisa arbetaren till den utvägen att genom hot och våld förskaffa sig den för medborgareskapet bestämda utkomst, äfven om förhållanden och konjunkture sådant icke medgifva? Kan detta vara meningen? Är det icke på en gång en fara och ett brott? Och hvad beträffar den varsamhet, som Utskottet omtalat, så ber jag att få besvara detta påstående dermed, att man kan drifva sin varsamhet allt för långt; och fordrar man andra garantier än dem, historien och erfarenheten lemna, fordrar man det orättvisa, omöjliga, obilliga och orimliga. »Man har försökt», säger en framstående praktisk statsman och ryktbar historieskrifvare, »att genom konstitutionella försigtighetsmått förekomma alla agitationer, utan att det hittills lyckats att förekomma en enda; ty statsförfattningarna», säger han, »hvarken framkalla eller tillintetgöra de mänskliga passionerna; de äro endast den sfer, i hvilken de röra sig.» Det torde ock böra villigt medgifvas, att en utsträckt valrätt innebär större garantier mot maktnissbruk, än hvad som nu är fallet. Man bedömer

denna fråga hufvudsakligast från teoretisk synpunkt, likasom om icke här föreläge en fråga af öfvervägande praktisk betydelse, som bör ordnas efter för handen varande omständigheter och afsåge ett folk, som faktiskt står lika högt i bildning och humanitet som andra nationer, och i följd af denna frågas utgång kan blott den hopplöse draga i tvifvelsmål, att det rätta, sanna och goda skall, om än formerna skifta. slutligen behålla segern.

Man har föregående år hänvisat till andra länder och der sökt stöd för sitt motstånd mot denna reform, men man kan derifrån icke erhålla något sådant, utan tvärtom. Allt, som man vid ett sådant sökande kan finna, skall i stället tala för reformen, och motståndarne till densamma borde deraf inse, att de sjelfva hafva mycket att lära; huru oändligt mycket ondt skulle hafva förekommit derigenom, att de, som der haft väldet i sin hand, i tid gjort eftergifter. Jag tror detta; och denna åsigt jäfvas icke af de i dessa dagar från vår östlige granne anlända underrättelser om det lika sorgligt uppskakande som afskyvärda dåd, hvilket der föröfvats. Jag ber att få erinra derom, att, ehuru af hvarje ljus kan blifva en brand, det dock icke är skül att sitta i mörkret, derföre att man kan befara, att ljusets fiender skola ovarsamt umgås med den eld, hvilken är ämnad att värma, icke att tända huset. Det finnes, mine Herrar, verkligen omljufvingar, som böra fruktas, nemligen de, som långsamt framsmyga såsom en följd af liknöjdhet, maktighet och de makthafvandes egoism; och det är just till förekommande af en sådan omstörtning, som denna reform skulle verka välgörande.

En stor tänkare har ganska riktigt och sant sagt, att revolutionerna uppkomma deraf, att nationerna gå framåt, medan statsförfattningarne stå stilla. Upprepade afslag å denna reform skola kanske äfven hos oss till slut framkalla lifliga och betänkliga rörelser. Jag önskar blott, att de alltid måtte stanna inom laglighetens gränser; men när motståndet ingenting vill *gifva*, tvingas man att *taga*; och det händer då, att man tager mer än man vill, mer än man bör. Denna fara måste förr eller senare inträffa, då man till fördel för ett fåtal från deltagande i de allmänna angelägenheterna utesluter flertalet, som derigenom blifver orepresenteradt, ty det är blott ett hån eller en fras att säga dem vara representerade af sina motståndare. De orepresenterade hafva flera gånger och med stort tålamod klappat på statsmakternas port och ropat: gifven litet rum åt oss vid valurnan, erkännen oss såsom människor och lemnen oss såsom sådana åtminstone half rättvisa! Men ehuru detta rop icke varit obefogadt och det språk, som dervid användts, alltid varit hofsamt och vördnadsfullt, har man dock såsom svar derpå hånande uthängt en tafla, der det står: 1,000 kronors fastighetsvärde eller 800 kronors inkomst; skaffa dig detta fastighetsvärde eller detta inkomstbelopp och kom sedan tillbaka! Ett sådant svar är kränkande för individen och sårande för rättskänslan, och man finner på mer än ett blad i historien, att man

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring i icke i längden ostraffadt leker med människors och nationers känslor. Det är väl ändock ett fel och ett misstag att tro, det medborgerlig dygd och fosterlandskärlek kunna mätas efter den ärfda eller § 14 Riksdagsordningen.

(Forts.)

förvärfda förmögenheten, och att göra de medborgerliga rättigheterna beroende af den föränderliga årsinkomsten. Vi veta icke hvad framtiden bär i sitt sköte, men med ett lugnt samvetes vittnesbörd kan man dock alltid stå tryggad. Då jag är fullt öfvertygad om, att denna reform skulle lända till vårt fäderneslands sanna väl och bästa, har jag icke tvekat att framlägga det förslag, reservationerna inom Utskottet sedermera gjort till sitt; och då jag varmt känner, att det stora orepresenterade flertalets af nationen hjertan pulsera med starka slag, har jag gerna tänkt så högt om den svenska Riksdagen, att den icke skulle i längden göra sig döf och blind för folkets önsknings, ty Riksdagen tillhör ju icke en trångbröstad, sluten och egoistisk familjekrets, utan den stora familjen, som kallas svenska folket, och bör ju också i ett sådant åskådningssätt hafva sin största ära. Det är icke längre sedan, än att jag mer än väl minnes den tiden, då jag sjelf stod i samma tryckta undantagsställning i samhället, beröfvad mina medborgerliga rättigheter. Ingen bör väl derföre undra öfver, om jag efter måttet af mina krafter söker undanrödja en orättvisa, som den bäst känner, hvilken sjelf varit underkastad densamma.

Jag är viss på, att, om min högt ärade granne till venster skulle tänka tillbaka på den tid, då han och hans trosförvandter befunno sig i en liknande undantagsställning inom samhället, och ville förklara, huru han då kände sig, han med sin stora förmåga och på ett mera värtaligt sätt, än jag förmår, skulle bidraga till denna frågas lyckliga lösning. Sedan tviflets, våldets och mörkrets långa tidevarf slutat, och en bättre tids sol börjat tändas, går en nyfödd civilisationens och humanitetens genius långsamt men säkert fram genom världen, förande med sig menskligheten vid sin hand. Vi se dess spår i världshistorien och höra dess röst i dagens opinion, tidevarfvets litteratur, folkförsamlingars vilja och lagstiftningens bud. Låtom oss då, mine Herrar, icke misskänna dess väsende eller strida emot dess ändamål. Och dess ändamål af aktning för rätt och människovärde, kan man väl med skäl säga, att den nuvarande Riksdagsordningen uppfyller detta ändamål, aktning för rätten och människovärdet, så långt som samhällets väl det fordrar? Männe den är grundad på full rättvisa? Aktar den alltid människovärdet? Jag vill icke fullfölja frågan vidare. Jag är viss på att svaret redan ligger färdigt på hvars och ens läppar, som icke förhindras af sina fördomar och sin sjelfviskhets att dertill svara nej.

Hvilka äro väl för öfrigt de vådor, man befarar genom en vidare utsträckt valrätt? Är det egennytta, orättvisa och våld från de nu orepresentrades sida eller mindre fosterlandskärlek och omvårdnad om fosterlandets intressen eller ära? Enligt min tanke har man ingen anledning, ingen rättighet att förutsätta något sådant.

Hvad åter angår en möjligen befarad liknöjdhet för försvaret, så tillåter jag mig fråga, om någon sådan visat sig i de länder, der rösträtt ernått sådan utsträckning, som här föreslagits? Mig synes snarare, som motsatsen inträffat. Men måhända antager man, att det under nuvarande förhållanden skall blifva lättare att genomdrifva en lag om tyngre och längre utsträckt värnpligt. Dervid må dock icke förbises vigten af, att en dylik uppoffring och förpligtelse gifvas af fri vilja. Och kunde det väl vara lämpligt att emot arbetsklassens högljuda protester ålägga den en tyngre och längre utsträckt värnpligt. Vore det då icke bättre att högsinnadt gifva äfven denna klass medborgerliga rättigheter, att låta dem erfara, att äfven de äro medborgare och hafva rättigheter, som äro väl värda att försvaras. Då, men också först då, skall den unge arbetaren förstå, hvarför han, då det gäller landets försvar, måste öfvergifva hemmet, lemna maka och barn eller kanske en åldrig moder, hvilken enda stöd han är. Och först sedan statsmakterna i ord och handling på öfvertygelsens väg sökt göra fosterlandet för dem kärt och älskad, synes mig en sådan tunga böra påläggas den arbetande klassen. Detta synes mig vara icke blott rättvist utan äfven konsekvent, och en sådan konsekvens iakttago äfven de gamle romarne, då de icke stälde under vapen andra än dem, som hade jord eller annan egendom att försvara. Eller är då Sveriges arbetare så lågsinnad, så moraliskt förderfvad, att man icke säger sätta en oskyldig valsedel i hans hand. Huru kan man då våga att anförtro ett skarpt vapen åt honom, som icke har något annat att försvara än sin fattigdom; och om han då af detta vapen skulle göra ett dåligt eller rent af skadligt bruk, hvilkas är då felet och hvilka drabbar då ansvaret dertför? Och om, det Gud förbjude, fara skulle hota vårt land från yttre fiender, vore det väl bättre att hafva arbetsklassen med sig än mot sig. Vårt land är stort och dess gränser vidsträckta; och farans stund kan komma, då vi minst vänta det. Skola vi då finna det svenska folket söndradt af hat, klass-split och inbördes misstroende? Det synes mig som om det icke vore för tidigt, att Riksdagen nu lemnade sitt bifall till reservanternas förslag, som är detsamma som jag i min motion framställt, då redan vid 1865 års riksdag röster höjdes i sådan syftning till och med på Riddarhuset och af män sådana som Grefve C. G. Mörner, Grefve Hamilton, Friherre Cederström, Herr Olivecrona med flere. Särskildt anförde Friherre Hermelin bland annat: »Då jag utgår från den synpunkt, att alla samhällsklasser, bland hvilka jag särskildt vill nämna arbetsklassen, den talrikaste vårt land eger, böra hafva vissa representanter — — vill jag härmed vördsamt anmäla min reservation mot den nya representationsreformen.» Och äfven Friherre Erik Leijonhufvud anförde såsom ett särskildt skäl mot den då under debatt varande Riksdagsordningen, att den egentliga arbetsklassen var från all representationsrätt utesluten. »Om», säger Herr Friherren, »man kan antaga, att öfriga klasser skola fördraga att sålunda uppgå uti en i alla af

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring i seenden, med undantag af förmögenhetsvilkor, nivellerad medelklass, § 14 Riksdags- kan man väl också antaga, att den uteslutna arbetsklassen på längden skall fördraga ett välde, som kommer att kännas så mycket mera tryckande, som det erfares både i lagstiftningen och i det dagliga lifvets förhållanden emellan arbetsgivare och arbetstagare?» Och alla, som under de föregående riksdagarne yttrat sig i denna fråga, hafva nästan utan undantag erkänt behovet af en utsträckt valrätt. För min del är jag också öfvertygad, att här på detta rum ingen finnes, som icke erkänner, att dit måste det gå förr eller senare. Nåväl, hvad bevisar väl detta erkännande annat, än att tillståndet är sjukt? Ja, det är mycket sjukt. Men hvad göra vi därför? Om en kär anförvandt ligger på sjukbädden, uppskjuta vi väl att använda ett verksamt och tillgängligt botemedel för att låta patienten duka under? Visserligen icke.

Mine Herrar! Om I, hvar och en i sin stad, sökten att bidraga till, att en saun och lefvande uppfostran finge genomtränga de arbetande klasserna, så skulle dessa allt värdigare motsvara det förtroende, som Konung och Riksdag vilja skänka dem. Jag tror på allvaret hos dem; jag tror på deras fosterlandskärlek och rättskänsla, ty jag har varit med dem, och här torde kunna tillämpas skaldens ord om svenska folket, då han säger, att »detta folk är godt i dess innersta rot»; och går man de arbetande klasserna till mötes och behandlar dem med rättvisa, billighet och förtroende, så skola ock de gå de andra klasserna till mötes med samma känslor. Svenska folket är af ålder laglydigt, och jag är förvissad om, att Konung och Riksdag skola hafva sitt bästa stöd, icke i ett fåtals, utan i ett flertals kärlek, tillit och förtroende. Och detta samma folk blir ej till sin natur förändradt, derföre att det får i sin helhet utse sina representanter inom Riksdagen.

Med handen på hjertat och af fullaste öfvertygelse förklarar jag derföre, att jag tror mig bäst gagna Konung och fosterland, då jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition på bifall till reservanternas förslag. Mine Herrar! Varen icke ljumme eller liknöjde för denna fosterlandets största lifsfråga! Uppbjuden all eder fosterlandskärlek för att besegra edra fördomar och eder sjelfviskhet! Låt civilisationens ljus lysa för oss i alla fosterlandets angelägenheter, ty utan denna hjälp skola vi fåfängt frammana de stora lifsandarne, enighet och fosterlandskärlek, hvilka blifva vår enda räddning i farans stund.

Herr Talman! Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Jonas Andersson: I stöd af den motivering, som reservanterna afgifvit för sitt förslag, inskränker jag mig nu till att anhålla, det Kammaren ville, med afslag å Utskottets hemställan å förevarande punkt, bifalla hvad reservanterna föreslagit.

Herr Lars Ersson: I denna viktiga fråga vill äfven jag hafva min mening till protokollet uttalad, och den är helt enkelt densamma, som finnes angifven i de nio reservanternas förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr Biesert: Jag har icke begärt ordet för att hålla något politiskt tal, ty jag tror att i denna fråga så mycket förut blifvit taladt både för och emot, att det skulle vara svårt att framkomma med något nytt. Jag har endast önskat tillkännagifva min ställning till frågan, och får då säga, att jag icke kan se någon stor politisk våda i att utsträcka rösträtten så, som här är föreslaget. Det är nemligen enligt min tanke förenligt med både rättvisa och klokhet att ett steg tages i den rigtning, som reservanterna angifvit, och hvilket för öfrigt vore endast i fullkomlig öfverensstämmelse med det beslut, som Kammaren förlidet år fattade i denna fråga. Jag anhåller för den skull om afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Stormats Mathias Olsson, Olof Andersson* i Lyckorna, *Chr. Assarsson* och *A. Persson*.

Herr And. Bengtsson: Då från alla håll och kanter inom riket uttalats den önskan, att en förändring med afseende å den politiska rösträtten måtte vidtagas i den rigtning, som här är ifrågasatt, eller, med andra ord, att det s. k. strecket måtte nedflyttas, och jag för min del icke kan se någon fara ligga uti en sådan förändring, så kan jag icke annat än yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr J. Fr. Carlsson: Ehuru de motioner, som nu blifvit väckta, hafva inom Konstitutions-Utskottet rönt ett annat öde, än de motioner i enahanda syfte som förlidet år voro föremål för pröfning, så vill jag dock hoppas att denna Kammare skall skänka motionärerna det understöd, som kom dem till del under förra riksdagen. De skäl Utskottet anfört för sin afstyrkande hemställan finner jag för min del icke giltiga. Utskottet säger nemligen, »att det icke kan anses vara förenligt med den varsamhet, som vid hvarje förändring i grundlag bör iakttagas, att rubba grundvalarne för en representationsordning, som egt bestånd allt för kort tid för att någon fullständig erfarenhet om dess verkningar ännu skulle kunnat inhemtas eller ett säkert stöd vinnas för bedömande, om och i hvad mån densamma kan anses tarfva förändring».

Som Herrarne veta, dröjde det icke längre än till år 1869, innan fråga om ändring i 1865 års Riksdagsordnings bestämmelser angående census väcktes, och denna fråga har sedermera år efter år framträdt med allt större styrka. Under sådana förhållanden anser jag för min del att de skäl Utskottet anfört för afslag borde i stället

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen. (Forts.)

gälla för bifall till motionerna. Ty då Riksdagsordningen redan på så kort tid efter dess antagande så ofta varit föremål för ändringsförslag i ifrågavarande hänseende, torde detta visa att densamma i ty måtto icke är tillfredsställande.

Utskottet säger vidare: »Det lärer ej heller skäligen kunna förnekas, att, förr än man företager sig att ombilda ett af de väsentligaste stadgandena uti en grundlag, hvilken framgått såsom resultatet af en mogen ompröfning och ett uttömmande meningsutbyte, det bör vara till fullo utredt, så väl att det, som man vill utdöma, är föråldradt och af sådan anledning ej motsvarar den närvarande tidens kraf, som ock att det nya, man vill sätta i stället, framgår ur ett allmänt känt behof.»

Jag tror icke att det skall gagna herrar motståndare att vilja förneka att här föreligger ett allmänt känt behof, då vi ju alla hafva reda på de mångahanda förslag, som väckts i ändamål att söka afhjelpa det missförhållandet att en så stor del af svenska folket är från politisk rösträtt utesluten. Derest man, på sätt Utskottet gjort, försöker att hålla frågan tillbaka, skall man nog en dag gå ändå längre för att söka bereda framgång åt de berättigade önskingar, som nu stå på dagordningen.

Mig synes att de som befara sådana vådliga följder snarare borde gå in på den af Herr Gustaf Ericsson föreslagna nedsättning. För min del skulle jag icke se någon våda i att gå än längre, men inskränker mig för närvarande till att förena mig med dem, som yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: På de af förste talaren anförda skäl anhåller jag att få yrka afslag å Utskottets afstyrkande hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr J. Anderson i Tenhult: Jag har icke begärt ordet för att hålla något vare sig längre eller kortare anförande i denna fråga, utan endast och allenast för att förena mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets afstyrkande hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Friherre Nordenskiöld: Jag vill blott anhålla att få till protokollet antecknad, att jag med min röst kommer att understödja reservanternas förslag.

Herr Näslund: Äfven jag vill icke upptaga Kammarens tid med något långt föredrag, utan anhåller endast att få gifva tillkänna min ståndpunkt i denna fråga. Jag skall, med afslag å Utskottets hemställan, yrka bifall till det af reservanterna framställda förslag.

Herr A. Svensson i Lösen: Då jag bevistade min första

riksdag — det var år 1873 — var, redan då, förslag här framställt i syfte att få det s. k. politiska strecket nedflyttadt. Jag yttrade mig då i frågan i afböjande riktning. Skälet dertill var, att jag hade i allt för friskt minne jublet från decemberdagarna år 1865. Förslag i samma riktning hafva sedermera blifvit väckta flere gånger och senast i fjor af Herr Gustaf Ericsson och Herr Hedlund. Vid det tillfället utspann sig en ganska liflig och intressant öfverläggning, hvilken Herrarne nog torde hafva i minnet och hvilken hade till följd att denna Kammare fattade beslut i enlighet med motionärernas syfte. I år har den ene af dessa motionärer, Herr Ericsson, åter upptagit sitt förslag, men derjemte har äfven en annan motionär, Herr Lind, väckt förslag i samma riktning, ehuru denne dock vill gå ännu längre, i ty att han vill borttaga strecket helt och hållet och påyrkar allmän valrätt. Min mening i denna fråga är den att grundvalarne för en konstitution, dem bör man akta sig för att rubba, åtminstone bör det icke ske i oträngdt mål. Det är allt många skäl som tala härför. Vår konstitution har den egenskapen, den naturen att den vidgar sig så småningom af sig sjelf, och detta till följd af penningens alltjemt fallande värde. I fjor var, som sagdt, diskussionen i detta ämne mycket liflig både för och mot. I år synes den mattare; man tyckes allmänt vara benägen för motionen. I fjor hade Herr Casparsson ett anförande som uppdragade förhållanden, hvilka för många af Kammarens ledamöter, och åtminstone för mig, hittills icke voro kända. Bland annat framhöll han, huru som i de större kulturländerna, företrädesvis Tyskland och England, lagstiftningen der funnit nödigt att vid medgifvandet af den mera utsträckta valrätt än som hos oss råder foga den återhållande makt, som ligger deri att riksdagsmännen icke åtnjuta något arfvode, och en naturlig följd deraf har blifvit, att endast mera förmögna personer kunna väljas in i dessa länders representantkammare. Om vi nu skulle hos oss införa någon dermed jemförlig bestämmelse, så hemställer jag till motionärerna, om de skulle vilja vara med om något sådant och om de skulle anse det vara fördelaktigare, om endast de förmögnare klasserna finge föra talan här i denna Kammare; ty följderna blefve naturligtvis den att hvarken motionärerna eller jag eller våra gelikar då komme att få tala i denna Kammare. Detta synes mig vara ett ganska viktigt skäl.

Bland andre talare, som i fjor yttrade sig i frågan, var äfven Herr Lindmark; han såg saken ur dels optimistisk och dels pessimistisk synpunkt; han ansåg Herr Hedlund allt för optimistisk, och medgaf att han sjelf var pessimist, och han såg frågan i en ganska mörk och nattsvart dager. Jag hade då hvarken samma uppfattning som Herr Hedlund eller som Herr Lindmark, men får bekänna att jag lutade något mera åt Herr Lindmarks. För några dagar sedan, mine Herrar, fans på våra pulpeter här i denna Kammare utdelad en öppen adress, som hade till titel: »Ordning och Framsteg» och

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i var underskrifven med namnen Cedergren, Håkansson och Nyström.
 § 14 Riksdags- Jag har läst den adressen och läst den om igen flere gånger, men
 ordningen. jag må bekänna, att om de önskningsmål, som deri uttalas,
 (Forts.) skulle blifva verklighet i vårt land och om detta skulle anses vara
 ordning och framsteg, då vet jag sannerligen icke hvad ordning och
 framsteg är.

En annan talare i fjor på norrlandsbänken, en prestman, lät oss veta, att han aldrig hade riktigt gillat den nya Riksdagsordningen. Han lät oss också förstå att det förslag, som var å bane, vore sämre än denna, men gaf dock tillkänna att han det oakadt ämnade rösta för detta sämre förslag af det skäl att man desto fortare måtte komma till en kris. Detta yttrande föreföll mig förundransvärdt. En kris i samhället är något, hvarifrån vi samtliga må vara eniga om att bedja Gud förskona oss, ty ingen kan beräkna utgången af en sådan kris. Ett sådant yttrande kan derföre icke annat än på det högsta ogillas, allrahelst då det fälles af en andans man. Jag har den uppfattningen att, om man blir försatt i en ställning, som man icke tycker om eller anser vara den bästa, det likväl är hvars och ens skyldighet såsom kristen och man att ändå fullgöra sin pligt och icke genom något ingripande från vår sida snart sagdt gå försynen i förväg.

Genom denna 14 §, hvarom fråga är och hvarpå vår konstitution hvilat, fick den ringa klass, jag tillhör, i Riksförsamlingen större betydelse än den förut hade. Det är också sant att det fordras mycket för att kunna fullt uppbära denna ställning; men också har — det må jag säga — från mera än ett håll i såväl tidningar som broschyrer majoriteten i denna Kammare beskrifvits såsom en samling eller skara, som är besjälad af endast småsinnade och egennyttiga intressen, utan förmåga eller vilja att tillgodose fäderneslandets kraf och utan känsla af hvad billighet och rätt bjuder. Dessa påståenden hafva upprepats från många håll; men jag erinrar mig särskildt en artikel i en af Stockholms större tidningar. Det var vid tidpunkten för skjutsfrågans behandling i denna Kammare, och jag tror att vi litet hvar hafva i friskt minne denna artikel, ty den utmärkte sig särskildt genom sitt språk. Samma tidning har i dessa dagar haft en artikel angående tullfrågans behandling, deri ärligt säges att vid beslutets fattande det var endast hemmansegareintresset, som afgjorde frågans utgång. Det må nu lemnas derhän, huruvida detta var fallet, ty det beslut som fattades var likväl endast ett vidhållande af en föregående Riksdags beslut. Detta är nu ett. Men likväl som det är känt och allmänt erkänt, så borde väl också en offentlig tidning erkänna, att det åtminstone icke var *uteslutande* hemmansegareintresset, som dervid gjorde sig gällande; ty vid debatten inom Andra Kammaren var det grefvar, prester, jurister, skolmän och fabrikanter, som hade samma uppfattning. Allt nog, de anfall, som gjorts mot majoriteten för egennyttiga syften, och de uppmaningar den erhållit att gifva vika,

mot dessa anfall kan jag väl icke protestera, ty man är icke behörig att vittna i egen sak; men det klara, lugna och oveldiga omdömet hos befolkningen i landsorten tror jag icke ännu fält den domen öfver denna majoritet, att den är ovärdig att vara här.

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Mine Herrar, då de stora komitéerna blifvit färdiga med sina arbeten, och de stora frågorna förekomma till lösning, då komma de att för denne Kammares majoritet blifva proberstenen; då skall det visa sig, om denna majoritet utgöres endast af en grupp eller skara, som är besjälad af blott egennyttiga intressen och har till syfte allenast att välta bördorna från sig på andra. Till dess sådana öfvergrepp från majoritetens sida egt rum, tror jag icke att allmänna opinionen utdömer oss såsom icke värdiga att här intaga vår plats. Men säkert är, att man icke behöfver vara utrustad med någon siareblick för att förutse, att, om majoriteten då tillåter sig sådana öfvergrepp, då uttalar den ock dermed sin egen dom. Skulle jag hafva äran att vara ledamot af denna Kammare, då dessa frågor förekomma till behandling, så får jag säga att jag åtminstone icke vill vara med om något sådant. Men till dess sådana öfvergrepp hafva utdömt oss i allmänna opinionen, tror jag, att denna 14 § i Riksdagsordningen kan qvarstå i orubbadt skick och det är därför, Herr Talman, jag yrkar afslag å den gjorda framställningen om ändring i denne paragraf och bifall till Konstitutions-Utskottets hemställan.

Herr Westerdal: Innan Kammaren fattar sitt beslut i föreliggande fråga, ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som jag sistlidne riksdag, då samma ämne förevar, antydde, eller den omständigheten, att det finnes en kategori medborgare, som icke blifver representerad genom det förslag, som nu föreligger, och ej heller förut varit det. Jag syftar nemligen på alla dem, hvilka innehafva boställen såsom aflöning. Sedan militieboställena blifvit indragna till statsverket och numera utarrenderas, har visserligen de icke valberättigades antal blifvit minskadt, men ännu finnas flere boställsinnehafvare, såsom t. ex. en del komministrar, klockare m. fl., hvilka, utom afkomsten af sina boställen, icke hafva så stor inkomst af kapital eller arbete, att de dessutom erlægga bevilling hvarken för 400 eller 800 kronor. Då meningen antagligen icke är, att sådana boställsinnehafvare skola uteslutas från valrätt enligt 14 § Riksdagsordningen, borde bestämmelse derom i paragrafen införas, när deri endast omnämnas sådana personer, som ega, arrendera eller med stadgad åborätt innehafva fast egendom, men icke boställsinnehafvare. Emellertid, då berörda förhållande icke blifvit beaktadt och sannolikt är, att Första Kammaren godkänner Utskottets afstyrkande af motionen och en återremiss således tjänar till intet, så anhåller jag, som önskar utsträckning af den politiska röst-rätten, att få instämman med dem, som yrka bifall till reservanternas förslag.

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Herr Sam. Johnson: Kanske vore det alldeles öfverflödigt för mig att uppträda i denna fråga, då jag låtit anteckna mig såsom reservant mot Utskottets betänkande, och Kammaren dessutom sedan föregående riksdag känner min ställning till frågan, men ett yttrande från talaren på blekingebänken har uppkallat mig. Jag får då säga gent emot honom, att jag för min del icke hyser någon farhåga, derför att några obehagliga följder skulle kunna uppstå deraf, att den klass, som nu står under strecket, blir medarbetare i det politiska lifvet, ty jag anser dessa personer mycket aktningsvärda och väl förtjenta af att häri få deltaga. Mine Herrar, vi stå kanske snart färdige att antaga en värnpligtslag; skulle vi då icke unna desse, som komma att få kläda blodig skjorta för fäderneslandet, att få del af allmänt politiska rättigheter? Hvad kommer annars att inträffa? Jo, en tilltagande emigration till Amerika med eller mot deras vilja. Kanske har redan mången lemnat fäderneslandet just för det han här saknat dessa rättigheter, af hvilka han, tillika med lättare utvägar till sin bergning, på andra sidan Atlanten snarare kommer i åtnjutande.

Jag har icke vidare att yttra, utan yrkar afslag å Utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr *Mejenqvist* instämde med Herr Sam. Johnson.

Herr Danielsson: Jag skall äfven anhålla att få yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till reservationen. Jag gör det af skäl, som reservanterna i korthet anfört, och äfven på de skäl, som jag, då frågan i fjor förevar, tillät mig att uttala.

Herr P. Persson i Stora Isie: Jag ber blott att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till reservanternas förslag.

Herr Wigardt: Herr Talman! I öfvertygelse att denna folkvalda Kammare icke skall glömma de personer, om hvilka här är fråga, vill jag blott tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till reservanternas förslag, hvadan jag yrkar afslag å Utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Det yttrades af talaren framför mig att man icke i oträngdt mål bör rubba grundvalarne för den bestående samhällsordningen. Deri instämmer äfven jag, men huruvida det här gäller »oträngdt mål», derom tror jag att olika meningar kunna råda. Jag ber i detta afseende få erinra Kammaren att vid denna riksdag i Första Kammaren väckts en motion af, såsom man plägar uttrycka sig, skaparen utaf den nya riksdagsordningen. I denna motion anfördes såsom motiv för den ändring, som deri föreslogs, att man derigenom skulle kunna utsträcka rösträtten till flere än som nu hade sådan. Jag undrar om icke häruti ligger,

om icke ett erkännande af nödvändigheten af någon utsträckning i rösträtten, dock erkännandet af att man kanske icke längre kan motstå anspråken på en sådan utsträckning. Jag hemställer om det ändå kan vara berättigadt att säga, att den ifrågasatta förändringen skulle ske alldeles i oträngdt mål. För mig bjuder klokheten att uppmärksamma de anspråk, som i detta fall väckas, och jag ser ingen våda i att låta hvar och en, som erlägger direkt skatt till staten och betalar sina kommunalutskylder — och detta är i allmänhet ordentligt folk —, afgifva sin röst till riksdagsmannaval. Jag kommer således för min del att biträda reservanternas förslag.

Om anöring i § 14 Riksdagsordningen.
(Forts.)

I detta anförande instämde Herrar *Gustaf Jonsson, Sven Andersson* i Plöninge, *Dahl, O. B. Olsson, Hübinette, Jöns Persson, L. J. Larsson* och *C. Anderson* i Wallby.

Herr Arfwedson: Den talare, som först hade ordet i denna fråga, stälde en uppmaning till dem af Kammarens ledamöter, som han trodde icke vara hågade för den föreslagna reformen, att söka öfvervinna sina fördomar och sin sjelfviskhet, hvori han trodde sig se driffjädern till deras motstånd. För min del vill jag icke medgifva att jag, åtminstone i någon högre mån, är behäftad med dessa egenskaper, men jag tror att man, såsom en talare förut yttrat, bör vara betänksam, innan man rubbar den paragraf, som utgör grundvalen för vår konstitution. Om det verkligen visat sig några allvarsamma olägenheter af den nuvarande lagen, skall jag naturligtvis vara villig till en förändring, men efter min tanke hafva ej några synnerliga eller nämnvärda olägenheter ännu häraf uppstått, och jag tror att, åtminstone hvad landsbygden beträffar, det i verkligheten icke förefinnes en så liflig ästundan hos de under strecket stående att komma öfver detsamma, som man från vissa håll sökt göra troligt. Huru förhållandet är i städerna, derom har jag ingen vidare kännedom än hvad jag kunnat af tidningar och hörsagor inhemta och kan derföre icke vidare yttra mig derom. Men hvad som torde vara säkert, det är att det ej är så lätt att öfverskåda de sannolika följderna af en sådan förändring. När jag nu väger skälen för och emot, finner jag det för min del icke vara någon våda att åtminstone uppskjuta med den ifrågasatta förändringen, och ansluter jag mig derföre till dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr E. G. Boström: Dels genom en mängd helt korta yttranden och dels derigenom att många ledamöter inskränkt sig till att allenast instämma med föregående talare, har diskussionen fått karakter af en öppen omröstning, och jag har derföre begärt ordet för att i Kammarens protokoll få antecknadt, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: Då jag i fjer instämde i den motion,

Om ändring i som flere Kammarrens ledamöter afgåfvo i denna fråga och då jag § 14 Riksdags- sedan dess icke ändrat åsigt, får jag förklara att jag kommer att ordningen. rösta för bifall till reservanternas förslag.
(Forts.)

Herr A. Hansson instämde med Friherre Beck-Friis.

Herr Östling: Jag får bekänna, att det ej är utan en viss tvekan som jag uppträder i denna fråga. Jag hade icke ämnat begära ordet, men jag kan dock icke underlåta att uttala min förvåning öfver det något ovanliga sätt, hvarpå en grundlagssparagraf här behandlas. Den ena efter den andra uppträder och gör i några få korta ord yrkande på bifall till reservanternes förslag, och med honom instämmer sedan en hel skara af Kammarrens medlemmar. Då frågan i fjor var före i denna Kammare, förklarade många talare, att den vore af sådan vigt, att den behöfde en närmare utredning i afseende på sina följder, innan Riksdagen deri kunde fatta beslut. Detta erkändes då till och med af talare, hvilka ifrigast yrkade på bifall till motionärernas förslag, ehuru det förefaller mig besynnerligt, att man kan yrka bifall till ett förslag i en fråga, som man samtidigt erkänner vara i behof af en närmare utredning. Men har nu en sådan utredning om följderna af denna grundlagsförändring sedan förra riksdagen blifvit verkställd eller innehåller Utskottets betänkande några sådana upplysningar, att de betänkligheter, som då hystes, kunna anses numera häfda, eller hafva några andra omständigheter inträffat, som kunnat åstadkomma en sådan förändring i åsigtterna? Jag kan väl icke föreställa mig, att Kammarren låtit leda sig af hvarjehanda opinionsyttringar, framkallade af personer, som synas liksom hafva tagit på entreprenad att framkalla sådana. Jag anser, att det vore denna Kammare ovärdigt, om man ens kunde hysa någon den ringaste misstanke att något sådant läge till grund för det särdeles egendomliga i denna mycket kortfattade diskussion, som nu föregått ett besluts fattande i en fråga af så vigtig och genomgripande art som den förevarande.

Som jag nyss nämnde, hade jag icke ämnat uppträda i frågan, men jag har icke kunnat underlåta att påpeka det nu vidrörda förhållandet, och för min del får jag säga, att, hvilken uppfattning man än må hysa i saken, jag likväl anser, att man, rörande förändringen af en grundlagssparagraf, synnerligast af den beskaffenhet som den ifrågavarande, icke bör fatta beslut på ett sådant sätt, som här tyckes vara i fråga.

Den sak som så behandlas — det må nu ske af hvilka motiv som helst — är ännu icke mogen för afgörande.

Jag yrkar med anledning deraf för närvarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Den föregående talaren yttrade sin öfverraskning öfver det sätt, hvarpå denna fråga här i Kammarren hölle på

att afgöras. Jag får då säga, att jag i min ordning blifvit öfver-
raskad af den värde talarens uppträdande i frågan.

Han nämnde, att frågan behöfde närmare utredas, innan man
fattade beslut i densamma. Hvilken utredning fordrar han då?

Derom yttrar han icke ett enda ord.

Jag vet, att man också förlidet år, då denna fråga förevar till
afgörande i denna Kammare, äfven då uppgaf detta behof af
utredning, såsom ett skäl för uppskof med frågans lösning. Men
hvilken utredning? — ja, det sade man ej heller då. Man bara ta-
lar om utredning, men i hvilket syfte utredningen saknas, vet man
ej att onmtala. Om nu de, som fordra en närmare utredning, verk-
ligen önska den, hvarföre söka de ej då aldrig att åstadkomma en
sådan?

För min del anser jag, att denna fråga icke är i behof af nå-
gon annan utredning än den som redan fins, hvilken är ganska öf-
vertygande för den, som vill hafva besvär taga reda på densamma,
och den viktigaste i detta afseende är den omständigheten, att
många tusende personer, som erlägga skatt — bevilling — till sta-
ten, ej äro röstberättigade vid val af riksdagsman, hvilket ju är
orimligt. Att en stor del samhällsmedlemmar skola betala den skatt
som Riksdagen pålägger dem, men icke vara berättigade att deltaga
i valet af sina målsmän i denna Kammare, kan helt enkelt ej för-
svaras. Detta är det enklaste och tydligaste skäl af alla, som kunna
framställas, för att öfvertyga dem, som icke vilja göra någonting.

Det har här yttrats, att befolkningen på landsbygden icke skulle
känna något behof af att komma i åtnjutande af en utvidgad po-
litisk rösträtt. Jag vill då fråga: hvarför skulle de flesta af lands-
bygdens representanter i denna Kammare tala för denna fråga, om
ett sådant behof icke förefunnos. Mig synes sålunda, att detta skäl
dermed vederlägger sig sjelft. Man har också yttrat, att vi icke
böra ändra konstitutionen i oträngdt mål. Men tyda då icke, dels
kraftiga uttalanden inom pressen, icke allenast sådana som redan
från början af konstitutionen starkt klandrade denna Kammares sam-
mansättning, utan äfven sådana som nu ifrigt verka på reformen,
och dels all den klagan, som genom petitioner försports och under
allmänna möten uttalats från de under »strecket» stående, på, att
en reform i denna fråga är af ett verkligt behof påkallad? Jag
tror således, att icke heller detta påstående kan försvaras.

Det yttrades af en talare, att representanterna i andra länder
med utsträckt valrätt icke åtnjuta något arfvode. Detta är något,
som icke ifrågasatts i motionärens förslag och som egentligen
icke heller berör frågan. Det är visserligen sant, att så är för-
hållandet på några ställen i utlandet, men jag tror icke, att en be-
stämelse i sådant syfte behöfver utgöra något hinder för reformens
genomförande hos oss, allrahelst som väl ingen med allvar lär
tänka på ett stadgande i den riktningen, som säkerligen skulle verka
skadligt i stället för nyttigt.

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Samme talare syntes vara rädd om landtmannapartiets ställning inom Kammaren, om den föreslagna och nu påyrkade reformen skulle gå igenom. Det skulle väl vara orimligt, om vi skulle motsätta oss en förändring af Riksdagsordningen, endast därför att vi derigenom skulle beröfva oss sjelfva fotfäste inom representationen. Jag kan åtminstone icke föreställa mig, att man på något håll kan hysa en sådan tanke. Då reformen anses behöflig och riktig, bör man icke längre motsätta sig den. Och för min del får jag säga, att, äfven om så erfordrades, att en eller annan plats inom denna Kammare, som nu innehafves af landtmannapartister eller intelligensmän, skulle åt personer af annan samhällsställning öfverflyttas, vi icke böra afundas något sådant. Vi böra icke i denna fråga endast tänka på oss sjelfva och på egna fördelar, utan vi måste i främsta rummet tänka på dem, emot hvilka grundlagen gör en orättvisa, nemligen de som hittills stått under strecket, oaktadt de lika som vi betala sin skatt till staten och kommunen.

Jag tror således, att, då man här talar för en utsträckning af rösträtten, detta icke härleder sig från opinionsyttringar från det ena eller det andra hållet, utan af ren öfvertygelse. Åtminstone är det en sådan öfvertygelse, som dikterat mitt beslut.

Reformen är rättvis, därför röstar jag för den, jag må blifva återvald eller icke, om den går igenom.

Herr Talman! Jag anhåller om afslag på Utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr C. I. Bengtsson förenade sig med Herr Sven Nilsson.

Herr Borg: Då denna fråga äfven nu ådragit sig stor uppmärksamhet inom Kammaren, har jag ansett mig vara skyldig yttra några ord.

Först och främst anser jag, att Utskottets betänkande i många stycken lemna ganska mycket öfrigt att önska så väl beträffande logiken som rättigheten af åtskilliga deri förekommande uppgifter. I detsamma står nemligen bland annat, att man velat inskränka den nuvarande rösträtten till sådana personer, som ega »sjelfständighet i omdömet och tillräcklig erfarenhet om fosterlandets angelägenheter»; men jag frågar: huru är det möjligt att få sjelfständigt omdöme och tillräcklig erfarenhet om fosterlandets angelägenheter utan att taga del i dem?

Utskottet säger vidare, att de nuvarande röstberättigade icke hitintills visat synnerlig håg att deltaga i valen, hvarjemte Utskottet varit nog artigt att sjelf lemna en uppgift på antalet af dem, som vid senast företagna allmänna val till Andra Kammaren utöfvade denna medborgerliga rättighet. Utskottet anför nemligen såsom ett bevis på den ringa lifaktigheten hos de nuvarande valberättigade, att vid nämnda val deltog på landet ej mera än 16,7 procent och i städerna 39,5 procent af nämnde valberättigade. Men bör väl underlåtenheten hos en folkklass räknas en annan medborgareklass till last? Bör den ene straffas för hvad den andre felar?

En föregående talare har redan berört frågan, huruvida *grunden* Om ändring i § 14 Riksdagsordningen. för den politiska rösträtten kunde, på sätt Utskottet yttrat, anses rubbad genom de föreslagna ändringarne. Det kan man väl dock icke skäligen säga, då penningen fortfarande skulle ligga till grund för rösträtten, och man icke ifrågasatt att införa personlighetsprincipen. Berörda påstående synes mig således icke vara befogadt.

(Forts.)

En annan punkt, hvarvid jag ber få fästa mig, är följande: Utskottet säger: »Det bör ej heller förbises, att nu gällande valcensus i sjelfva verket är satt så låg, att dess uppnående ej kan anses vara förenadt med allt för stora svårigheter för dem bland de nu från valrätt uteslutne, hos hvilka en allvarlig sträfvan för deltagande i det politiska lifvet verkligen förefinnes.» Om ock någon af de föregående talarne redan berört detta förhållande, vill jag dock hafva anmärkt, att det är nästan grymt säga, att det finnes menniskor, som icke skulle vilja skaffa sig 800 kronors inkomst, oaktadt de derigenom kunde få politisk rösträtt. Jag vädjar till dem af Kammarrens ledamöter, som hafva någon kännedom om arbetarnes ställning, om det icke är en hög dagslön för en arbetare, då han förtjenar två kronor om dagen eller 600 kronor på 300 arbetsdagar. Att arbeta sig upp till en inkomst af två kronor om dagen hela året om, dertill fordras en sådan kraft, att det icke är rätt att säga, att det är lätt för hvar och en som vill att bringa sig upp till rösträttskategorien. Detta rörande Utskottets betänkande.

Hvad saken i öfrigt vidkommer, hemställer jag till Eder, mine Herrar, om vi icke, när vi gå till oss sjelfve, verkligen måste erkänna, att jordbrukaren, grufarbetaren, sjömannen, handverkaren med flere, af hvilka många dagligen och stundligen sätta lifvet på spel för att frambringa sådana saker, hvaraf öfriga samhällsmedlemmer hafva både nytta och nöje, utgöra en så vigtig del af samhället, att kulturen skulle stå lågt, om vi icke hade deras arbete. Skola vi nu trampa på deras nackar, därför att vi stå öfver dem, och skola vi neka dem medborgarerätt, därför att de icke blifvit lika lyckligt lottade som vi? Och detta ofta blott genom en tillfällighet! Ty medgifvom, mine Herrar, att många af oss, som sitta här, flere göra det icke på grund af sitt arbete eller sådan förmögenhet, som de sjelfve förvärfvat, utan på grund af den egendom de ärf. Kan man nu säga, att personer, som genom en tillfällighet blifvit lyckligare begåfvade, nödvändigtvis äro mera berättigade att här intaga en plats, eller dertill mera lämpade, än den som genom sitt arbete sjelf bringat sig upp till en, och ock ringare, sjelfständig ekonomisk ställning. Jag tror icke, att man kan fastställa sådana gränser utan att begå en orättvisa.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på, hvilka bördor som tynga de arbetande klasserna. Min ärade granne på hallandsbanken läste här om dagen upp en lång lista på personella skatter, och jag frågar hvar och en, som har haft en debetsedel i sin hand, om icke listan verkligen är lång, och huruvida icke dessa skatter äro i hög

Om ändring i grad tryckande och i främsta rummet i oproportionerlig grad drabba § 14 Riksdagsordningen. (Forts.)

just dessa mindre bemedlade klasser. Jag ber ock att få fästa uppmärksamheten på, huru de arbetande klasserna i vårt land för öfrigt hafva det. Ega vi icke en tjenstehjonsstadga, som förvandlar en stor del af denna klass till samhällets parias? Hafva vi icke vidare en stadga om försvarslöse, hvarigenom den fattige kan beröfvas sin frihet, när han icke kan skaffa sig arbete? Jag frågar, kan något land utom möjligen det olyckliga Ryssland uppvisa något dylikt? Antalet försvarslöse uppgick år 1873 till 3,704 och år 1878 till 7,449 personer, hvilka således, utan vidare dom och ransakning, endast genom en poliskammares åtgöranden, utan att hafva begått något brott och utan annat fel än att sakna arbete, blifvit dömda till fängelse eller allmänt arbete. Detta är ett upprörande tillstånd.

Låt oss nu se till huru det förhåller sig med den kommunala rösträtten. I Stockholm har, enligt hvad jag förnummit, $\frac{1}{13}$ af folkmängden absolut röstöfvervigt öfver de $\frac{12}{13}$ -delarne och på många andra ställen gestaltar sig saken ännu värre än så. Men till och med i kyrkan har man infört penningeväldet, guldkalvens dyrkan och dansar vildt omkring densamme. Man får icke ens utse sina prester på andra grunder än penningeskalans. Otvifvelaktigt är, att alla dessa missförhållanden starkt inverka på utvandringen. Man har visserligen velat påstå, att denna icke sammanhänger med annat än våra ekonomiska förhållanden, men verkligheten tyckes likväl utvisa motsatsen. Under år 1879 utvandrade från England 146,876 personer, från Tyskland 184,000 och från Sverige 39,186. Jemför man nu dessa siffror med befolkningsförhållandena i de olika länderna, så befinnes, att, under det i England utvandrade en person på cirka 200 och i Tyskland en på cirka 180, så utvandrade ifrån Sverige omkring hvar 115:de inbyggare. Huru man än sammanställer dessa siffror med rösträttsfrågan, är det klart, att de kroppsarbetande klasserna icke kunna finna sig synnerligt tillfredsstälde i fäderneslandet, hvarför de i skaror utvandra. Man kan icke heller påstå, att det är svårare att skaffa sig sitt lifsuppehälle i vårt land än i nämnda länder; i både Tyskland och England har man långt svårare att draga sig fram än i Sverige. I Norge, som är ett vida fattigare land än vårt, är utvandringen icke heller på långt när så stor som hos oss.

Det förefaller mig såsom om den herskande klassen i Sverige betraktade de öfriga samhällsklasserna ungefär på samma sätt som under Ludvig XIII:s tidevarf adeln betraktade det tredje ståndet eller borgarne. År 1614 uttalades öppet i en skrifvelse från adeln, att det var oförskämdt af borgarståndet att kalla sig för adelns bröder. »De äro icke våra bröder, utan vi förhålla oss till dem såsom herren till tjenaren», yttrade adeln; och genom en särskild till konungen afgående deputation beklagade den sig deröfver, att det tredje ståndet vågade betrakta sig såsom adelns vederlike. Jag frågar, om icke ställningen hos oss liknar den i Frankrike i berörde

period? Dessa 400-kronors-karlar stå som tjenare i förhållande till oss 800-kronors-karlar, som äro *noblessen!*

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.

(Forts.)

Då här äfven frågan om *allmän* rösträtt blifvit väckt, vill jag derom hafva uttaladt, att en småningom skeende utveckling af rösträtten är, enligt mitt förmenande, långt fördelaktigare så väl för samhället i sin helhet som för hvarje samhällsklass för sig samt att man icke bör glömma, att i intet tidsskede något annat är möjligt att genomföra, än det som förut mognat i det allmänna medvetandet och som blifvit småningom förberedt; att hvarje reform, som rubbar grunden för befintliga förhållanden, omstörtande hvad som ännu har sina rötter uti idéer, vanor, seder, alltid misslyckas; och att intet är skadligare än abstrakta teorier, ej minst därför, att de förorsaka förskräckelse och kvarhålla i överksamhet till och med de mest välsinnade personer, hvilkas understöd skulle vara nyttigt, mången gång nödvändigt. Detta är också orsaken, hvarför jag för närvarande omfattar förslaget att utsträcka rösträtten endast till dem, som skatta för 400 kronors inkomst.

Slutligen tager jag mig friheten att tillägga, att då de från rösträtt uteslutna folkklasserna derigenom äfven äro i afsaknad af det förnämsta medlet för framåtskridande i välstånd, upplysning och sedlighet samt icke under nuvarande förhållanden kunna deri tillräckligt utveckla sig, återstår för dem, enligt mitt förmenande, blott ett medel att söka göra sina rättigheter och anspråk gällande, och det är att genom petitioner från alla delar af landet framlägga sina önskingar och behof. Jag är ock öfvertygad om, att det på det sättet slutligen skall gå derhän, att, såsom en ryktbar fransk författare yttrar, man skall »under massan af petitionerna begrafva tyranniet», jag menar *penningtyranniet*.

Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde Herr *Svensén*.

Herr Rubenson: En talare på skånebanken har yttrat, att här behöfves icke någon annan grundsats än den, att hvar och en, som betalar direkt skatt till staten, äfven skall hafva politisk rösträtt. Jag medgifver villigt, att en sådan princip kan uppställas, och jag skall äfven för min del vara med derom, bland annat af det skäl att man derigenom hade utsigt att en gång få bort ur diskussionen i dessa frågor det politiska slagordet: »*det politiska strecket*.» Jag kan såsom sagdt vara med om att ställa mig på denna ståndpunkt. Men då jag så gör, måste jag nu just på denna grund påyrka bifall till Utskottets förslag. Ty huru är för närvarande ställningen med afseende å de direkta skatterna? Vi veta att en komité är tillsatt i ändamål att arbeta på ordnande af alla våra skatteförhållanden. Den allmänna bevillningen blir då jemväl föremål för denna komités begrundande. Hvar kommer väl komitén att föreslå den

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen. (Forts.)

gräns för inkomsten, der skyldigheten att skatta till staten vidtager? Det lärer icke kunna lida något tvifvel, att denna komité kommer att föreslå någon annan gräns än den nu gällande af 400 kronor. Om vi nu på grund af den sats, som talaren på skånebänken uppställt och jag biträder, förklara, att de, som äro uppskattade till 400 kronors inkomst, skola vara politiskt röstberättigade, och om det sedermera händer att gränsen sättes vid 600 kronor, då blir ju följden den, att vi nu lemna ett stort antal personer politisk röst-rätt, som vi sedan efter ett eller annat år måhända komma att åter beröfva dem. Man har ofta anmärkt att 1866 års Riksdagsordning beröfvat åtskilliga personer den politiska rätt, som de förut egde. Jag medgifver att denna anmärkning kan synas ganska befogad, och därför vill jag icke vara med om ett förnyande deraf. Detta är också hufvudsakliga anledningen, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Berg: Den fråga, som här föreligger, är onekligen af stor vikt, men enligt min åsigt från en annan synpunkt än den man här sökt framställa. Man har nemligen sagt, att de, som icke vilja godkänna reservanternas förslag, ledas af fördomar och personliga intressen, samt vilja icke uppskatta människovärdet och såsom sina jemlikar erkänna dem, som icke hafva någon förmögenhet. Vore förhållandet verkligen sådant, skulle jag för min del genast låta mina fördomar falla. Men jag tror att det här gäller något annat och högre, nemligen *fäderneslandets intresse*; det gäller hvilka skola blifva de i politiskt hänseende bestämmande. Det är denna fråga jag ställt framför mig, då jag velat bilda mig ett omdöme i föreliggande ämne. Jag vill visst icke bestrida, att de, som skatta för endast 400 kronor eller mindre, ja till och med de, som icke skatta någonting alls, hafva fullkomligt människovärde och kunna hafva fullt ut lika god omdömesförmåga som mången, hvilken skattar för tusentals kronor, men frågan gäller här: skall den bestämmande politiska tyngdpunkten flyttas ned under det nuvarande strecket eller icke? Hafva vi anledning tro att representationen blir bättre, att landets väl kommer att bättre tillgodoses, om dessa lägst beskattade, hvilka utgöra flertalet, blifva de i politiska och ekonomiska frågor hufvudsakligen bestämmande? Trodde jag detta, skulle jag rösta för reservanternas förslag, men ännu måste jag tvifla derpå. Man har väl icke vågat taga steget fullt ut; man har stannat vid 400 kronors inkomst. Hafva då icke de, som ega mindre inkomst än 400 kronor, något människovärde, och om detta utgör enda grunden för politisk rösträtt, hvarför skall då dessa förmenas en sådan röst-rätt? Är det därför icke sannolikt, att, om reservanternas förslag nu antages, vi inom kort få höra samma vackra föredrag till förmån för dem, som skatta ingenting, som vi i dag hört för dem, som skatta för 400 kronor? Då man, såsom nu blifvit ifrågasatt, vill rubba en af grundpelarne för gällande representationsordning, är

det blott det första steget, som kostar möda; det andra går temligen lätt, och, om vi ej nu hålla tillbaka, skola vi snart nog komma så långt utföre, att vi, ehuru då för sent, komma att önska det vi ej öfvergifvit den ståndpunkt der vi nu stå.

Jag kommer sannolikt icke att vidare bevista någon riksdag; jag har således intet *personligt* intresse af frågans utgång, men just därför har jag velat uttala min åsigt i ämnet, och detta så mycket hellre, som jag väl vet att man, med en åsigt sådan som min, icke skördar några lagrar inför den så kallade allmänna opinionen, man får icke något beröm i tidningarne och de, som ställa till de der stora petitionerna, skola nog ej försumma att tala om de med dem olika tänkandes egennytta och sjelfviskhet; men då jag icke kan anse reservanternas förslag lönlösa till gagn för det allmänna och således ej kan gifva det min röst, har jag ansett det vara min pligt att till protokollet uttala denna min mening. Jag yrkar bifall till Utskotets förslag.

Herrar *Hammarberg*, Friherre *Leijonhufvud*, *Lindmark*, *J. Sandwall*, *Harald Ericsson*, *Wieselgren*, *Flensburg*, *Lönegren*, *Widmark*, *Berlin* och *Rutensköld* förenade sig med Herr Berg.

Herr J. Johansson i Bergsäng: Jag hade från början af detta sammanträde icke för afsigt att yttra mig i denna fråga, emedan densamma åtskilliga gånger förut dryftats i denna Kammare, så att man, efter hvad jag ansåg, nu icke skulle behöfva spilla många ord derpå. Jag skulle således icke heller nu hafva begärt ordet, om icke en ärad talare på linköpingsbänken yttrat, att här föreläge icke den ringaste utredning om huru den af reservanternas föreslagna utsträckt politiska rösträtten skulle komma att gestalta sig, derest deras förslag antoges, och detta ehuru sistlidne Riksdag erkänt behofvet af en dylik utredning. Jag har vid flera föregående tillfällen här i Kammaren råkat att handskas med statistiska siffror och jag skall äfven nu stå till tjänst med några sådana, ehuru de möjligen icke blifva så upplysande och så fullständiga som jag önskar, emedan jag icke på förhand beredt mig på framläggandet häraf.

Det har redan af en föregående talare på stockholmsbänken erinrats om det förslag, som vid denna riksdag framlagts i Första Kammaren af vår nuvarande riksdagsordnings skapare. Jag äsyftar naturligtvis Friherre De Geers bekanta motion om ändring i 8 § Bevillningsstadgan, hvarigenom skulle likasom genom en bakport öppnas en väg, genom hvilken politiska rättigheter genom förhöjda inkomsttaxeringar skulle tillföras ej mindre än omkring 28,000 personer, deraf halfva antalet på landsbygden och hälften i städerna. Då jag för min del ej vill vara med om att på en dylik bakväg rubba något i grunderna för Riksdagsordningen, utan föreställer mig att, om något skall ändras, detta bör ske på raka vägar, så tillåter jag mig att till närmare belysning af den politiska rösträttsställ-

Om ändring i
§ 14 Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i iningen, sådan den skulle blifva, om reservanternas förslag vunne § 14 Riksdagsstatsmakternas bifall, framdraga några siffror.

(Forts.)

Om jag då börjar med landsbygden, så upplyser det föreliggande utskottsbetänkandet, att hela antalet valberättigade vid senaste allmänna valen till Andra Kammaren utgjorde 227,772. Genom det taxerade inkomststreckets nedflyttande till 400 kronor skulle antalet valberättigade ökas med 80,401 personer, enligt senast uppräntade bevilningsstatistik; vidare skulle man, med ledning af samma statistik, beträffande fastighetstaxeringen kunna beräkna antalet af dem, som genom taxeringssiffrans nedflyttande från 1,000 till 500 kronor skulle erhålla valrätt, till närmare 50,000 personer; således en tillökning i rundt tal af 130,000 valmän, hvilka tillsammans med det nuvarande antalet i rundt tal skulle komma att utgöra mellan 450 à 460,000 valberättigade. Förstärkningen skulle motsvara omkring 60 procent, och hvilken verkan den skulle medföra på valresultaten å landsbygden, är svårt att bestämma, men jag föreställer mig att följderna af förändringen ej skulle blifva synnerligen vådliga. Man ser af betänkandet att vid de under senaste årtiondet förrättade valen endast 16 à 17 procent af de valberättigade på landsbygden deltog, och jag tror knappast att denna procent skulle ökas särdeles mycket efter den af reservanterna föreslagna förändringen. Ty många omständigheter inverka hindrande på valrättens utöfvande på landsbygden. Valstrider af sådan beskaffenhet, som stundom göra sig gällande i städerna, det derstädes utvecklade föreningslifvet, hvars verkningar visa sig genom bildande af politiska och byggnadsföreningar, för att ej tala om den talrika mängden af slutna ordensällskap — allt detta är i det närmaste okänt eller förekommer endast i högst ringa grad på landsbygden. Måhända förekommer dylikt i ringare mån i en eller annan köping under landsrätt eller i de folkrikaste och största byarne. Men vid de flesta valtillfällen på landet hindra oftast de stora afstånden ett allmännare deltagande i valen. I de stora landtkommunerna, der man kan hafva 2 à 3 mil till valstället, drager sig mången för besväret och kostnaden att infinna sig vid valurnan.

Med afseende å rösträttsförhållandet i städerna framgår af betänkandet, att de valberättigade vid tiden för senaste valen utgjorde ett antal af 42,565 personer. Tänker man sig nu att reservanterna fingo sin vilja fram, skulle antalet ökas med 78,523, utgörande det antal personer som år 1876 voro taxerade för en inkomst af 400 till 799 kronor. Härtill bör kanske äfven läggas det fåtal fastighetsegare, som till följd af förändringen skulle flyttas upp bland de politiskt röstberättigade. Hela tillökningen torde icke kunna beräknas till mera än 80,000 valmän eller omkring dubbelt mot det nuvarande antalet. Förhållandet i städerna i detta fall ställer sig således helt annorlunda än på landet, och den ifrågasatta förändringen skulle antagligen också medföra ett väsentligt och måhända välgörande inflytande på valen.

Enligt mitt förmenande förefinnas nu några ganska märkvärdiga sifferförhållanden mellan fastighetsegare och icke fastighetsegare i fråga om den nuvarande rösträtten inom städerna. Jemlikt nu gällande bestämmelser medför 1,000 kronors taxeringsvärde på fastighet valrätt i stad och 800 kronors uppskattad inkomst samma förmån. Jemför man nu de afgifter till stat och kommun, hvilka inom de olika kategorierna betalas, så finner man att fastighetsegaren betalar 50 öre till staten, under det att hans hyresgäst eller en arbetare, som är beskattad för 800 kronors inkomst, betalar 5 kronor. Deras bidrag till kommunen uttaxeras jemväl efter denna proportion af 50 öre mot 5 kronor.

Genom ett bifall till den förevarande motionen skulle dock skilnaden i detta hänseende icke blifva alldeles så stor. Herrarne torde erinra sig, att vid denna riksdag blifvit väckt en motion, som går ut på att, till fromma för de s. k. bostadsföreningarne i de större städerna, delegarne deri skulle få ett slags egande- och inteckningsrätt till de särskilda lägenheterna. Om nu ett sådant förslag kunde genomföras, så föreställer jag mig att det skulle ganska väsentligt öka antalet röstberättigade fastighetsegare och sålunda utöfva en viss inverkan på valförhållandena i städerna. Men då jag förmodar, att förslaget åtminstone för närvarande har föga utsigt att röna någon framgång, torde man icke heller kunna vänta att detsamma på den nu föreliggande frågan skall utöfva det ringaste inflytande.

För min del hyser jag icke någon tvekan vid att biträda reservanternes förslag, annat än möjligen ur en synpunkt och det vore, såsom en talare på stockholmsbänken framhöll, med afseende derpå, att våra skatteförhållanden för närvarande äro under en ganska vidtöfattande och mångsidig utredning. Innan denna egt rum, torde det icke vara välbetänkt att genom bifall till reservanternes förslag ytterligare fastläsa det skattefria inkomstbeloppet vid nuvarande låga siffra af 300 kronor. Och som detta synes mig vara den betänkligaste sidan af saken, vill jag under frågans nuvarande skede icke framställa något yrkande, men jag skall dock hellre rösta för bifall än afslag å reservanternes hemställan.

Herr Sjöberg: Då för några dagar sedan till behandling förelåg Konstitutions-Utskottets utlåtande i anledning af föreslagen förändring i 6:te § Regeringsformen, inträffade det visserligen mindre vanliga förhållandet, att för innehållet af nämnda utlåtande stodo Utskottets ledamöter, alle för en och en för alla. Här åter eger ett annat förhållande rum; ty uti den nu förevarande frågan är jag öfvergifven af samtliga mina kamrater inom Utskottet från denna Kammare, och jag måste således ensam uppbära alla de anmärkingar och all den ovilja, som af Utskottets betänkande möjligen kan föranledas. I sjelfva verket skulle likväl detta måhända icke vara så alldeles rättvist, och jag vill också söka att, om möjligt,

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen. med några ord framhålla ett och annat, som må lända mig till för- svar eller möjligen till frågans bedömande ur andra synpunkter.

(Forts.)

Så vidt jag varit i tillfälle att följa den hittills förda diskussionen — om jag nemligen frånser den senaste talarens yttrande, hvilket jag ej fullständigt hörde —, så har icke någon fäst sig vid Herr Linds förslag i ämnet. Jag skall icke närmare inlåta mig på någon redogörelse för innehållet af detsamma; Herrarne hafva sig det förmodligen bekant och torde sålunda hafva funnit, att det innefattar åtskilligt, som otvifvelaktigt är förtjent af en viss uppmärksamhet. Motionären ordar, bland annat, om samhällets mål och börjar med att tala om likställigheten i afseende å säkerheten till person. Han finner denna likställighet icke vara tillgodosedd genom den nuvarande strafflagen och framhåller skäl, som enligt hans förmenande kunna därför åberopas. Vidare yttrar han, att den undervisning, som staten meddelar, icke är ändamålsenlig och uppgifver sina skäl för denna åsigt. Han talar vidare om skatterna och deras fördelning på de olika samhällsklasserna och kommer dervid till det resultat, att sorgliga följder uppstått af det så kallade minoritetsväldet, och yttrar slutligen såsom ett allmänt omdöme: »vårt skatteväsendes allmänna karakter kan således med fullt skäl betecknas såsom en de fattiges plundring genom de rike och utgör ett hån mot den likställighet i afseende på säkerhet till egendomen, som bör utgöra kännetecknet på samhällets normala beskaffenhet.»

Den andre motionären, Herr Gustaf Ericsson, går icke så långt. Hans anmärkningar äro af en mera allmän beskaffenhet, och, så vidt jag kunnat fatta tankegången i hans motion, borde de hafva ledt till ett annat slut än det, hvartill han kommit; ty jag föreställer mig, att Herr Ericsson, att döma af motionens innehåll i det hela, borde hafva kommit till samma resultat som Herr Lind, det vill säga att påyrka den allmänna rösträttens införande. Så har dock icke skett.

Hvad nu angår reservanternas förslag gent emot Utskottet, så må jag helt öppet förklara, att jag ingalunda befarar, att några samhällsomstörtande element skulle uppstå, derest reservanternas förslag bifölles. Men jag har trott, att frågan borde betraktas ur en större eller allmännare synpunkt, och dervid har hos mig uppstått den, som jag föreställer mig, berättigade tvekan, huruvida en lösning af frågan i den mening och på det sätt, som reservanterne uppfattat densamma, skulle lända till verklig båtнад. Frånsedt hvad Herr Lind anmärkt i fråga om bristerna i vissa samhällsförhållanden — och öfverdrifterna i hans framställning torde i afseende derå vara påtagliga — måste jag likväl gifva honom rätt deruti, att, derest reservanternes förslag ginge igenom, missnöje och obelåtenhet fortfarande skulle blifva rådande, ja med än större kraft framträda, hos alla dem, som komme att befinna sig under det nya, så kallade strecket, och jag frågar då: skulle möjligen den af denna obelåtenhet uppstående rörelse eller agitation blifva mindre stark därför, att

de öfriga, som nu befinna sig *under* det så kallade 800-kronors-strecket, blifvit tillfredsställda? Jag tviflar derpå. I detta hän- Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.
seende kan man åtminstone icke hysa någon tvekan om den nyss nämnde motionärens uppfattning, ty han yttrar sig härom ganska oförtäckt. (Forts.)

På ett ställe utlåter han sig nemligen på följande sätt: »På senare tider har här visserligen blifvit ifrågasatt en annan reform af rösträtten, nemligen att den nuvarande befogenheten för valrätt till Andra Kammaren skulle nedsättas till hälften af den i grundlagen bestämda. Men denna gräns måste anses lika godtycklig som den nu befintliga. Såsom grund för densamma synes hafva föresväfvat förslagsställarne den föreställningen, att alla som betala skatt efter andra artikeln bevilning, således till staten erlægga samma qvot af sin inkomst, äfven derigenom voro befogade till lika politisk rösträtt, eller också att den, som har kommunal rösträtt, äfven bör hafva politisk. Dervid torde man likväl hafva förbisett, att andra artikeln bevilning blott utgör en ringa del af skatterna till staten, men att dessa i öfrigt till större delen utgå efter förbrukningen, hvaraf den naturliga följden borde blifva, att de fattige, som i förhållande till skatteförmågan förbruka mycket mera än de rike, skulle hafva en lika mycket större rösträtt, hvilket dock ej gerna kan vara meningen. En annan följd borde blifva den, att den kommunala rösträtten af samma skäl som den politiska (samma qvot af inkomsten) borde blifva lika, hvilket väl ej heller kan vara meningen.»

Vidare säger han: »I öfrigt har den omrörda reformen lika litet stöd af utlandets erfarenhet, som den uppfyller vårt eget behof. Rösträttsfrågan skulle, om densamma komme till stånd, fortfarande blifva olöst, och en ny agitation omedelbart efter dess genomförande börja från de fortfarande uteslutnes sida. Att deras intressen skulle tills vidare blifva förbisedda, är så mycket sannolikare, som den genom representationsreformen till inflytande komma sjelfegande jordbrukareklassen, såsom naturligt är, sedan dess i främsta rummet blott befrämjat sina egna intressen, men blott i mindre mån aktgifvit på den stora massans.»

I denna af motionären slutligen uttalade farhågan kan möjligen ligga en öfverdrift; men alldeles utan grund torde den dock icke vara.

Jag ber att särskildt få återkomma till den petition i frågan, som af styrelsen för den här i hufvudstaden bildade, så kallade reformföreningen under sistlidne riksdag öfverlemnades till Stockholms representanter, och hvilken petition, efter uppgift, skall hafva varit undertecknad af 9- till 10,000 för närvarande icke röstberättigade medborgare. Der uttryckes i allmänhet samma åsichter som de af mig nu ur Herr Linds motion anförda. Det heter der nemligen på ett ställe — yttrandet i denna del är helt kort och jag utbeder mig Herrarnes särskilda uppmärksamhet därför —: »Den likställighet mellan rike och fattige, mellan fördelar och bördor, som är så nöd-

Om ändring i § 14 Riksdagsordningen.

(Forts.)

vändig för upprätthållandet af friden och lugnet, för utvecklingen och framåtskridandet inom samhället, kan aldrig vinnas utan valrätts tilldelande åt hvarje myndig och välfräjdad man. Så länge detta mål icke blifvit uppnådt, skall samhället alltid försvagas genom slitningar och stridigheter mellan folkklasserna. Så länge icke alla erhållit lika rätt att i allmänna och gemensamma angelägenheter göra sin röst gällande, skall alltid det röstberättigade folklagret förtrycka det andra. Det är derföre, som hvarje slags census, hvarje gradering af röstskalan, ur synpunkten af samhällsordningens och samhällsfridens upprätthållande måste förkastas.»

Sådana, mine Herrar, äro de utsigter, som af ett icke obetydligt antal medborgare uppstålts för framtiden, äfven om en förändring i det syfte, hvarom nu är fråga, skulle antagas. Herrarne måste medgifva, att de icke äro af mycket tröstande beskaffenhet, och hur man än må uppskatta den större eller mindre styrka, som hos de uteslutne kan finnas i deras önskan att få rättighet till inträde i riksförsamlingen, så är det dock otvifvelaktigt, att, om en gång den förändring, som af Herr Ericsson och reservanterne i Utskottet påyrkats, blir beslutad, det icke skall dröja en dag, ett år, förr än nya anspråk blifva framställda af dem, hvilka fortfarande tillhöra de oberättigades antal. Vid sådant förhållande synes det mig både klokast och riktigast, det må nu gälla konservativa, liberala eller radikala, att se frågan helt enkelt rakt i ansigtet, om jag så får uttrycka mig, eller med andra ord att taga den med alla dess konsekvenser i allvarligt öfvervägande och söka till lag upphöja den redan af 1810 års Konstitutions-Utskott uttalade allmänna rättsprincip, att alla svenska medborgare skulle vara berättigade att deltaga i valet af nationens befullmäktigade ombud. En sådan förändring kan göras utan våda, om nemligen den göres i tid. Man kan uppställa sådana skrankor, att vådorna af den allmänna rösträtten kunna förekommas. Men om man småningom nedflyttar valcensus, om man antager det förslag, som här tyckes vara omfattadt med så stort intresse, så kommer man vidare möjligen till en censusbestämning af 200 kronor för att slutligen nå målet af allmän rösträtt, utan att man har försäkrat sig om några af de garantier, som, derest man i god tid toge frågan om hand, kunde uppställas för att motverka de befarade vådorna af denna allmänna rösträtt. Det är hufvudsakligen af dessa skäl, som jag icke kan omfatta Herr Ericssons motion eller reservanternes dermed öfverensstämmande förslag med något förtroende, än mindre med någon värme. Derföre, mine Herrar, har också det egna inträffat, att Herr Linds motion i mig hade, att jag så må säga, sin ende försvareare inom Utskottet. Men det finnes äfven andra skäl, som möjligen af Utskottet bort framhållas, — ehuru jag icke hört någon anmärkning mot Utskottet i det hänseendet, — och dessa skäl äro just de, som Herrar Rubenson och Johansson nyss åberopat, nemligen att den nuvarande tidpunkten är alldeles olämplig för att före-

taga en reform vare sig i den ena eller andra rigtningen, enär just den stora skattefrågan, hvarmed blifvit förknippad den viktiga frågan om allmän värnpligt, otvifvelaktigt eger samband med och måste inverka på den grannliga fråga, hvarom vi nu öfverlägga. Det är på dessa skäl, som jag ansett mig icke kunna understödja någotdera af de framlagda förslagen i nu förevarande ämne, helst jag måste antaga, att ett förslag, som afser en större utsträckning af rösträtten, än den Herr Ericsson påyrkat, alldeles icke skulle hafva utsigt till framgång.

Om ändring i § 40 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr C. A. Larsson: Vore det fråga om att vi skulle vid innevarande riksdag slutligen antaga grundlagsförändringen, så skulle den siste talaren möjligen hafva rätt i hvad han yttrade rörande skattefrågan, men då nu endast är fråga om att antaga förslaget för att hvila till nästa riksdag, och vi då kunna inhemta kännedom om de förändringar skatteregleringen kan göra i nuvarande skatteförhållanden, kan jag icke finna, att skattefrågan utgör något hinder för antagande af förslaget.

Beträffande talarens på linköpingsbanken yttrande att man förra riksdagen fordrat en utredning i frågan, ber jag få erinra att det var minoriteten som hade ett sådant de obotfärdiges förhinder och önskade, att saken skulle blifva föremål för utredning. Majoriteten i Kammaren deremot godkände förslaget sådant det var.

Det förundrar mig dessutom att en sådan man som Herr Rubenson vill sätta sig till motvärn mot förslaget. Det smärtar mig verkligen att jag, när frågan om jude-emancipationen och judarnes rätt att sitta i riksförsamlingen var före, hade den barnsligheten att arbeta för denna stora reform och kunde förespegla mig att sådana personer skulle blifva insatta i denna Kammare, som skulle göra nytta för sig och icke sätta sig till motvärn mot allt nyttigt. Det smärtar mig djupt, att jag bidragit till något sådant, men jag hoppas att icke många af den sorten skola blifva våra motståndare.

Förut har landtmannapartiet alltid hotats med en utsträckt politisk rösträtt. Våra motståndare hafva alltid framhållit att, om de utvidgade denna rösträtt, vi skulle få sitta hemma och andra personer intaga våra platser i denna Kammare och i stället för oss lagstifta. Men nu, sedan vi icke visat oss rädda för den politiska rösträttens utsträckning, har detta hot från våra motståndares sida upphört, och det är dessa sjelfva som nu vilja motverka en utvidgad rösträtt.

För min del anser jag att Kammaren bör i likhet med i fjor antaga den föreslagna grundlagsförändringen, och jag hoppas att förslaget måtte nu erhålla flera röster än då.

Herr Halldin: Jag anhåller endast att få till protokollet antecknad, att jag med min röst kommer att biträda reservanternas förslag.

Om ändring i § 40 Riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Rundgren: Jag anhåller endast få gifva tillkänna att jag i enlighet med mina i fjor uttalade åsichter kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr J. Andersson i Knarreвик: Äfven jag anhåller få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Key: På de grunder som jag vid flera tillfällen förut anført, då denna fråga varit å bane, anhåller jag blott att få i protokollet antecknad, att jag skall rösta för bifall till reservationen.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets under föredragning varande hemställan, dels ock på afslag derå och bifall i stället för reservanternas förslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 4,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande hemställan, bifallit den framställning, som innefattas uti den af Herrar Andersson, Danielsson m. fl. afgifna, vid Utlåtandet fogade reservation.

Voteringen, i vanlig ordning verkställd, visade 71 Ja mot 103 Nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Beträffande punkten 2, som derefter föredrogs, anförde

Herr Lind: Ehuru min motion icke vunnit framgång inom Utskottet, har jag åtminstone haft glädjen erfaras, att en talare på stockholmsbänken yttrat, det min motion hade flera principiella skäl för sig än Herr Gustaf Ericssons. Vid den utgång frågan nu fått kan det icke löna mödan för mig att framställa något yrkande, utan jag får väl finna mig i mitt öde och gratulera landet att, i händelse Herr Ericssons motion vinner Riksdagens bifall, ändock hafva tagit ett tuffjät framåt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.